

PhDr. METODĚJ HABÁŇ O. P.

SEXUÁLNÍ PROBLÉM

EDICE AKORD V BRNĚ 1938

OBSAH

PŘEDMLUVA K III. VYDÁNÍ	11
ÚVOD	13
PSYCHOLOGICKÉ ZKOUMÁNÍ	
I. Vznik a první vývoj povolání a schopnosti lásky	19
II. Dospívání	22
III. Poruchy vývoje	23
IV. Snaha uplatnit se	24
V. První zkušenosti	27
VI. Obrazotvornost a snění	31
VII. Eros a sexus	35
VIII. Harmonie erotu a sexu	37
IX. Estetická stránka erotu	44
X. Psychologie některých patologických sexuálních stavů	53
XI. Koedukace	59
ETHICKÉ POZOROVÁNÍ	
I. Vitální a mravní hodnota rozkoše	63
II. Smysl rozkoše	65
III. Ethická hodnota lásky	68
KŘESŤANSKÁ VÝCHOVA SEXUÁLNÍHO ŽIVOTA	
I. Rozum a vůle	75
II. Čistota	77
III. Krise mládí	79
IV. Mužnost	84
SEXUALISMUS A ŽIVOT	87

PŘEDMLUVA K III. VYDÁNÍ

Sexuální život člověka je spojen s celou jeho osobností. Dává mu určité náklonnosti a schopnosti, tedy něco více než pouhou schopnost rozmnožovací. I ona má mít u člověka svou lidskou důstojnost. Sexuální život je spojen s celou osobní činností; nepatří k ní jen sexuální činnost, jako tělesná funkce, nýbrž i vnitřní hodnoty osobnosti lidské, t. j. duchovně-tělesné. Tak převyšuje lidský život sexuální daleko život sexuální živočišný. Muž a žena svou přirozenou soustavou mají své respektivní a rozdílné úkoly v životě, v umění, v politickém i v soukromém životě. Zženštilost u muže a žena mužatka nerepresentují důstojně svůj stav a neplní dokonale povinnosti s ním spojené.

Existuje přirozený a typický řád mužského a ženského života, který dává každému vlastní schopnosti, a ze vzájemné různosti vzniká velmi plodná kulturní činnost lidská. Proto přirozeně muž a žena se doplňují a mohou vytvořit souladnou jednotu. V lidském spojení sexuální život je zdokonalován duchem, takže lidská činnost sexuální je přetvořena a určena k cíli ve svém počátku, kdy se probouzí první láska, ve svém průběhu a vývoji, má svou estetickou a mravní stránku, a ve svém dokončení v manželství jako trvalé společnosti a přátelství posvěceném kontraktem svátostním. Vzájemný poměr muže a ženy má v sobě hlubokou stránku duševní pocházející z osobnosti lidské. Vzájemnost je velmi intimní a hluboká a podobá se vzájemnosti, která je v osobním životě lidském mezi rozumem a vůlí. Rozum a vůle se doplňují v jednotě života poznání a lásky. Tak muž representuje prvek rozumnosti, žena prvek lásky a

navzájem mají vytvořit jednotu života, který má své přirozené ovoce.¹

V tomto díle je řeč pouze o prvních dvou obdobích lidského sexuálního života, tedy o duševní stránce v prvním probuzení a v jeho vývoji, t. j. o estetičnosti a kráse přípravného období na manželství, čili o sexuálním životě v mládí. Kniha není určena pro děti, nýbrž pro mládež, která je schopna věkem a odpovědností začít život vzájemného poměru hoch a dívky. Odpovědná výchova v sexuálním životě je shodná s myšlenkami encykliky Pia XI. O křesť. výchově mládeže.

¹ Herbert Doms, *Du sens et de la fin du mariage.*

ÚVOD

Člověk má svůj životní úkol. Bez cíle je život prázdný a bezvýznamný. Celá struktura lidské bytosti jde svým vývojem k dosažení životního cíle. Člověk není bezvládnou loutkou, nýbrž má svůj vlastní, osobní život, má životní schopnosti a síly.

Mezi jinými schopnostmi dostává člověk účast ve stvořitelské síle božské plozením. Z tohoto důvodu sexuální otázka je velmi vážná a důstojná, takže je třeba o ní mluvit a jednati vážně a s úctou. Dnešní svět je plný lehkomyšlnosti a nesprávných pojmů; z této vážné lidské činnosti a odpovědnosti z ní se tvoří vtipy; denní tisk, noviny, ilustrace, biografy, divadla, romány snižují velkou životní hodnotu sexuální činnosti. Stala se nejlákavějším pramenem výdělků. Druhý nebezpečný bod v sexuální otázce je názor „vymanění“, t. j. v sexuální volnosti se vidí osvobození od starých předsudků; mládeži se podávají nepravdivé sexuální zážitky a hesla vyžítí se. To vše znehodnocuje svatý úkol lidského života: množit se, a pevného pouta rodinného přátelství.

Mimo to, mládí dostává nepřesné, neúplné a nesprávné poučení o výchově, takže je ničena krása a síla mládí kamarády, obrazy a mnohými jinými prostředky, z nichž rozpoutaná obrazotvornost tvoří nesprávné představy a pojmy o sexuální otázce. Mládež uniká v určitém roce věku rodičům, vychovatelům a jde svým fantastickým světem a přichází k úrazu, který má následky pro celý život.

Nezřídka je oddělen sexus od psychologického života, a vzniká zmatek a neuspořádanost v mladém životě, z něhož se těžko vychází.

Jaký je nejlepší prostředek vypěstovati mládí a je-

ho síly neporušené, bezúhonné, čisté, aby takové vlastnosti budily úctu a lásku, aby život mládí byl přípravou na rodinný svazek? Na tuto otázku má odpověděti malý spis o erotu a sexu.

V sexuální ethice zavládla sexuální hygiena, která ji má nahraditi. Nastupuje v moderní době samozřejmost a přirozenost. Zavládl princip, že sexualita není spojena s láskou, nýbrž jen s předcházející rozkoší, a proto je ethicky indiferentní. Je třeba tak s ní nakládati, jako se žaludkem. Takto převládá v moderní době biologická základna lidského života, člověk se stává v sexualismu „šťastným“ živočichem, poněvadž svého rozumu může použít k tomu, aby rozmnožil a využil pudů, zvláště v sexualismu. Tím ovšem lidství bylo postaveno na nejpochybnější a vratkou základnu.

Stanovisko dnešních názorů k problému sexualismu zůstává animální, poněvadž člověk je v něm pozorován čistě animálně, živočišně. Tím je přirozenost lidská osekána na pudovou základnu. Samozřejmě toto vysvětlení nemůže stačiti lidskému duchu, neboť zůstávají utajeny všechny jiné stránky. Člověk je *rozumný tvor* (animal rationale). Rozumný tvor svou povahou vyžaduje *řád*, a to mravní, ethický řád, který je stejně spojen s podstatou lidské přirozenosti jako živočišnost, takže bez mravního řádu člověk nemůže dospěti k vnitřní harmonii. Oddá-li se proti všemu mravnímu řádu sexualismu, porušuje v sobě harmonii duše s tělem, porobuje ducha smyslnosti, ztrácí klid. Sexuální problém musí býti řešen biologicky, psychologicky a *ethicky*; ethický řád převládá, poněvadž náleží k mocnější části, to jest k duševní lidské přirozenosti.

Biologické pozorování tohoto problému věc ještě více zauznilo, neboť celou psychologii lidskou zastřelo nízkostí pudů. (Freud na příklad nazval člověka nemravným polymorfem.) Poněvadž však celá du-

ševní síla a život není určen analysí pudů, proto problém sexuality a života zůstal nejasný.

Proč má ethické a psychologické pozorování sexuálního problému u mládí převahu?

V duši mladého člověka převládají psychologicko-ethické pohnutky, jak udává zjištěná statistika:²

Jaká pohnutka odvrátí mládež od krádeže? U 1100 normálních mladých lidí byl tento výsledek:

náboženské pohnutky u hochů 12 let	50 ⁰ / ₀ ,
v 17 letech přes	10 ⁰ / ₀ ,
egoistické pohnutky u hochů 12 let přes	10 ⁰ / ₀
v 17 letech přes	25 ⁰ / ₀ ,
rodinné pohnutky u hochů 12 let méně než	2 ⁰ / ₀ ,
v 17 letech méně než	2 ⁰ / ₀ ,
sociálně-ethické pohnutky u hochů 12 let skoro	40 ⁰ / ₀ ,
v 17 letech přes	60 ⁰ / ₀ .

Přihlížíme-li i na to, že nebyly všechny odpovědi spolehlivé, a že na př. egoistický moment ze strachu před trestem byl větší, přece toto zjištění ukazuje, jak sociálně-ethické smýšlení a pohnutky působí. Mnozí mladí lidé si ani neuvědomují pohnutky, proč se varují krádeže, mají však pevně vštípeno, že se krást nesmí. Bývají to pohnutky smíšené, nábožensko-ethické a j.

Tato statistika byla provedena mezi protestantskou mládeží v Německu. Ukazuje však strukturu lidské duše, která se vyvíjí právě od 12 let nahoru v nejdůležitějším období. Může se udati téměř přesně buď rok, nebo měsíc, kdy mladík odhalil po prvé duševní život jako něco nového. Od té chvíle vnitřní život duševní nabývá převahy. Přátelství je jiného druhu. Afektivní citlivost jde za novými věcmi. Citlivý poměr k rodičům, k bratřím a též dětský poměr ke spo-

² Viz Ziehen, Das Seelenleben der Jugendlichen, Langensalza, 1931, str. 82.

lužákům je opotřebován. Pocit nedostatečnosti a touha po uplatnění přivádí k vyhledávání společníků novým způsobem. Mladý člověk se kupí kolem cituplných hlasatelů módní ideje. Tento směr někdy až nápadně kontrastuje s opačným, t. j. se sklonem k samotě, někdy jdou oba společně. Do samoty přivádí mladíka buď neurčitá nálada, aby se oddal neohraňčeně svým představám, někdy je puzen snahou objasniti si své vlastní postavení v nových citových objevech a v představách, někdy přichází i přesvědčení, že není od nikoho chápán.

Citlivost se vyvíjí zároveň s intelektuální schopností. Logické myšlení se zdokonaluje a logická schopnost úsudku jde poměrně s celým vývojem.

Byly činěny pokusy zjistiti v prvním období puberty vývojový rozdíl intelektuálních schopností mezi dívkou a hochem. Tak zjistil Gilbert, že všeobecnými vlohami dívky až do 11 let vynikají nad hochy, avšak později hoši je docela předcházejí. (Tento uzávěr však není dostatečně zkušenostně podepřen.)

Jisté je, že dívky v 15—16 letech životní rozumností předčí hochy stejného věku. Může to být z různých důvodů, ale zdá se, že i vývojový krok u dívek je víc vpředu než u hochů v té době.

Rozdíl mezi dětstvím a dospívajícím věkem v praktické inteligenci je veliký. Dítě má více schopnosti přímého vnímání (*empfindungsmässig*), na př. v praktickém řešení, kde jde o nalezení správného prostředku k řešení. Pozorujeme dítě, které vidí někde za mřížemi kus cukru tak, že ho nemůže rukama dosáhnouti; vedle dítěte je několik věcí, střevice, peřiny, hůl s ohnutou rukovětí atd. Řešení „motorického úkolu“ v přirozeném přímém vnímání záleží v tom, že dítě přijde na myšlenku zkřiveným koncem hole dosíci cukr. Dítě přichází názorně prací představené kombinace na řešení, je v něm praktická inteligence. Pozornost u dospívajícího je menší než u dítěte. Dítě se dá vésti cily a obrazy, které mu tkvějí v přítomnosti v mysli, kdežto dospívající je odváděn od pozornosti představami a vzdálenými vzpomínkami nebo fantastickými obrazy. Nemá-li někdy mladý člověk této schopnosti představivosti, pak se vyvine dost záhy schopnost koncentrace a pozornosti mnohem větší než v dětství. Jinak je to ale v opačném stavu. V některých lehčích duševních poruchách tato rozptýlenost je mnohem

větší. V takovém případě zůstává vývoj inteligence značně vzadu.

S pozorností roste i schopnost pojmu, a to tak, že se vyvíjí schopnost chápatí smysl celku, na příklad smysl knihy nebo obrazu atd.

Celý psychologický stav mladého člověka je náchylný k novému a důkladnějšímu poznání. Sexuální problém je palčivým bodem, který se může vystupňovati až do stavu bezradnosti.³ Pod dojmem četných představ, které se množí v dospívání, nadto nezralá schopnost logické souvislosti a práce, přivádí do stavu „nevyznati se“. Takové stavy bezradnosti působí zoufalství a nezřídka přichází i myšlenka na smrt, zvláště v nepravděpodobných psychických stavech (na př. v hysterii a j.). Původ tohoto stavu může být nepatrný, takže si ani mladý člověk sám není jasný, ale může mu být snadno pomůženo.

Proto psychologické a ethické vysvětlení sexuálního problému, spojené s vývojem celého života a jeho hodnotných vlastností, je předním úkolem výchovy a sebevýchovy. Každá jednostrannost ve výchově je příčinou životních omylů, tím více jednostrannost nebo nesprávnost sexuální výchovy. Na výchově sexuálních vlastností je možné postavit pevnou základnu šťastného rodinného života, bez ní se řítí mladá generace do duševního rozvratu a neschopnosti k čisté a pevné lásce.⁴

³ P. Mendousse, *L'âme de l'adolescente*, Paris 1928.

⁴ Friedrich Manns *Pädagogisches Magazin*, *Abhandlungen vom Gebiete der Pädagogik und ihrer Hilfswissenschaften*, Langensalza. K psychologickým poznatkům mnoho přispívá kniha univ. prof. Nic. Pende: *Le debolezze di costituzione*, edizione seconda, Roma, 1928. *Selbsterziehung des Charakters*, Alfred Adler zum 60. Geburtstag, dr. L. Seif (München), u. dr. L. Zilahi (Wien), Hirzel, Leipzig, 1930. Jiná novější díla o téže věci jsou citována v textu.

PSYCHOLOGICKÉ ZKOUMÁNÍ⁵

I. VZNIK A PRVNÍ VÝVOJ POVOLÁNÍ A SCHOPNOSTI LÁSKY

Vývoj duševního organismu mládí má dospěti k řádnému vyplnění povolání a ke schopnosti k lásce. Vyplněním povolání rozumí se schopnost k práci, kterou se přizpůsobí člověk životu podle svého nadání; láskou se rozumí stav afektu a citu k vytvoření jednoty v rodinném a společenském životě. Přirozenost dospívá ke zralosti těchto schopností dlouhým vývojem. Každý stupeň vývoje vytváří svou formu organisace, aby osobnost mohla dospěti k úplnému rozvoji. Jednotlivá období vývoje přinášejí s sebou poruchu předcházejícího stupně, proto úkolem nového stupně práce je to, co již bylo získáno, znovu organisovati. Takové kritické okamžiky jsou při narození, při probouzejícím se vědomí koncem prvního období dětství (6—7 let), v dospívání čili pubertě. První stupeň je embryonální, který vytvořil poměrně hotový psychologický organismus s jeho charakteristickými známkami. Narozením je tělesný organismus

⁵ Viz: Psychoanalytische Bewegung, von A. J. Storfer, Intern. Psychoanal. Verlag, Wien Jahrg. III—V.

Almanach der Psychoanalyse, 1931, tamtéž von A. J. Storfer. J. Donat, Über Psychoanalyse und Individualpsychologie, Innsbruck, 1932.

Selbsterziehung des Charakters, Alfred Adler zum 60. Geburtstag, Leipzig 1930.

Ludwig Klages, Persönlichkeit, Einführung in die Charakterkunde, Moller u. Kiepenheuer Verlag, Orel Füssli Verlag, Zürich, 1932.

Charakter, Vierteljahresschrift für psychodiagnostische Studien . . ., Robert Saudek, London, 1932.

John B. Watson, Psychische Erziehung, Meiner, Leipzig.

dokonale složen. V tomto směru již vývoj nepokračuje, jen vzrůst pokračuje. Dítě přichází k samostatnosti, ale zároveň k životní nedostatečnosti jako kojeneček. Je třeba přirozeně, aby byla vyrovnána mezera nevole, která přichází takovou změnou. To se děje novou silnější rozkoší, která vychází z péče o tělo a z tělesných funkcí. Rozkoš pudí k tomu, aby se opakovala; tím se upevňuje a utužuje svalstvo orgánů a povzbuzuje k neúnavné činnosti. Jednotlivé orgány, které při narození byly upraveny k činnosti, stávají se schopnými. V dalších stupních přichází ještě zlepšení. (Žvatláním na př. se zaučuje mluvicí orgán, a to tak, že je schopen vydati všechny zvuky, kterých je třeba při nejdokonalejší řeči. Tím je připraven důležitý orgán pro práci životního povolání.) I schopnost lásky se začala. Vychází ze silné touhy po ukončení smyslových pudů. Mateřské srdce tiší první bouře žádostivosti a rodí se láska. (Pestalozzi.) V lásce je nahrazeno spojení s matkou, které bylo přerušeno narozením. Dítě se učí na prsou matčiných jítí do života a milovat jej. Rozkoš se stává nástrojem rozvoje schopnosti lásky. Doba kojení vytváří organizaci; dítě nalézá zálibu v činnosti orgánů, a tím začíná milovat život. Orgány dostávají pevnou mohutnost vykonávají své funkce.

Každá předchozí forma organizace utkví, upevní se, ale nutně se dojde k novému přerodu a k vytvoření nové organizace. Povstává tedy určitý boj mezi progresivními a regresivními snahami, čímž se zpomaluje postup vývoje.

Nové období vývoje přináší jakési smíření se zevnějším světem. Orgány dítěte přicházejí do styku (cítěním, hmatáním, stáním, chůzí atd.) se zevnějším světem, který mu na počátku překáží; přináší mu hrůzu a rozdvojuje dítě. Povstává v životě rozluka mezi *míti a přátí si, toužiti a směti*. Proto nové obdo-

bí musí smířiti dítě se zevnějšími věcmi, kterých se obává a od nichž se odklání.

Začíná se duševní diferenciací, která je velmi důležitá. Prožívá se poměr k jiným věcem, protichůdným vlastnímu „já“. Tím se vyvíjí vědomí a funkce vědění. Poněvadž duševní diferenciací přechází z nevědomého k vědomí, překlenuje rozdělení mezi „já“ a „jiným“ mimo mne, mezi subjektem a objektem; chtění po vědění stává se zálibou. Dítě se zmocňuje tohoto vydobytého pokladu, neboť v mysli je nad ním všemohoucí. Jeho tělesná ústrojí se vyvíjejí tak, že zevnější svět je celý pojat do jejich činnosti. Dítě si vyrábí předměty a používá jich. Hraje si. Záliby-chtivá činnost orgánů je přenesena ve hře na věci, čímž se zmenšuje láska k vlastnímu tělu, roste za to láska k věcem. Autoerotické prvky vyznívají v alloerotické. Duševní vývoj pokročil s organickým.

Ve hře se shodují děti s věcmi a osobami zevnějšího světa. *Snaha po totožnosti* pochází z vědomí slabosti a menšiny před věcmi a osobami u nedospělých. Osoby jsou myšleny jako všemohoucí, a tím, že se s nimi dítě ve hře shoduje, stává se rovněž všemohoucí a mizí vědomí maličkosti. Později z téhož pochodu vyvstávají v mysli ideální obrazy. Nejdříve se shoduje se všemi věcmi a osobami, znenáhla povstává diferenciací, že se shoduje dítě s osobou stejného pohlaví, nebo s rodiči, ale zároveň vyhledává zvláštní přednost u osob jiného pohlaví a přenáší na ně lásku. Tato duševní dráha jde přesně dle anatomicky zjištěného pohlavního rázu. Vlastní pohlaví stává se představou vývoje a schopnosti vyplnění povolání, druhé pohlaví předmětem toužebnosti a lásky, čímž se rozvíjí schopnost lásky. V obrazotvornosti a ve hře se uskutečňují projevená přání a touhy. Dětské období života je uspokojeno.

Sexuální poznání se staví jako střed „vůle vše vě-

děti“ Dítěti přicházejí otázky, odkud přišlo a odkud přicházejí malé děti? Proč jsou různá pohlaví? atd.

Doba hry předchází otázky o povolání a o výběru lásky pozdějšího období puberty; proto tato doba, kdy dítě přichází na nové otázky, by se mohla označiti jako doba první dospělosti. Obě období, totiž tohoto prvního probuzení vědomí a doba puberty liší se jen jiným způsobem řešení. První vyhledává hru, druhé pracné přizpůsobení okolnímu světu.

II. DOSPÍVÁNÍ

Dospíváním odcházejí hravá řešení tajemství života, až konečně zapadnou; nelze sloučit svět dítěte se světem dospělého mládí.

Nastupuje spor skutečností, který svým vítězstvím dává vývoji nový směr. Je nutné zápasiti s danými věcmi; hravý poměr ke skutečnosti musí ustoupiti skutečné práci. Život vyžaduje práci a čin. Tento nový oddíl postupuje dvojím směrem: Nesmírnou touhou po skutečnosti, kterou hledí mladý člověk ukojit. Učením a školou zmocňuje se kulturního pohledu dospělých. Tvoří si nová životní pouta, mění své dětské svazky k rodině a k lidem.

Silnější směr se projevuje v pubertě erotickou snahou, která odstraňuje dětský způsob jednání, obnovuje přesněji otázky již dříve kladené, aby osobnost, poněkud reálnější, se zbavila úplně dětských pout a svazků a utvořila si nový ideál a novou schopnost lásky, směřující k manželství a k sociálnímu životu.

Takový je přirozený plán, dle něhož postupuje vzrůst a vývoj.⁶ Přirozenost sama napomáhá, aby

⁶ Viz Pädagogisches Magazin: Psychoanalyse und Pädagogik, Dr. E. Schneider, Langensalza, Die Psyche der weiblichen Jugend von E. Croner, Eros und Sexus, Dr. G. Pfahler, Die Jugendlichen und ihre Erziehung.

mladý život překonal napětí při poruchách a reorganisačních nových období. Výchova se má přizpůsobiti mluvě přirozenosti.

III. PORUCHY VÝVOJE

Stane-li se porucha nepřekonatelná, jsou-li tím ohroženy úkoly přirozeného plánu, pak se objevují znamení bolesti duševní, jako v biologickém světě je bolest fysická. Výchova má podporovati přirozené snahy a přirozený plán má vésti k sebeuzdravení. Takovými duševními znameními poruchy jsou: Ošklivost, stud, soucit, úzkost, vědomí viny atd. Tato psychologická fakta mají svůj celý význam teprve v ethickém životě. Jsou posilována výchovou. Někdy tento konflikt je silnější a proto i znamení ve vědomí je větší, duše se stává rozháranou.

Ošklivost původně omezuje zálibu úst, aby bránila bezúčelnému přesycení, přechází pak i do duševního života a má též účel brániti výstřednostem. Stud povstává v okamžiku, mají-li býti vykonány úkony, které se nehodí nebo nesluší osobě, nebo jejímu určitému stupni vývoje. Soucit jako činitel dává zevnější činnosti, aby jednala s objektivním ohledem; udržuje rovnost mezi vnitřkem a zevnějším světem. Jeví se obzvláště v době, kdy dítě se začíná ztotožňovati s objektem, neboť hrubost a drsné nakládání s předmětem pochází z porušené přirozenosti lidské.

Úzkost slouží k ochraně, a to jako strach před nebezpečím, hrozícím organismu, které však je nutné v jednání podstoupiti; je to snaha odvrátiti nebo vyhnouti se nebezpečí. Druhý druh se jeví při erotických převratech. Někdy k těmto přirozeným stupňům přistupuje neurotická úzkost, rozmnožující ve vědomí nebezpečí, které ve skutečnosti nehrozí.

Vědomí viny povstává z protichůdnosti mezi po-

žadavkem pudu a činem. Přirozený plán vyžaduje určité výkony, aby se uskutečnil. Překročení hranic stanoveného přirozeného řádu přivádí porušení. Vědomí porušení řádu trýzní. V tomto bodě může zase ethické pozorování psychologická fakta doplniti, neboť ethika a výchova musí se ubíratí po psychologické základně.

Nesprávný zásah do výchovy může uvést mladou bytost do zlovyků, neboť spor může býtí zostřen a vystupňován, až si najde své uvolnění. Přílišná přísnost ve výchově zase zostřuje přirozená znamení, na př. vědomí viny přílišnými tresty a hrozbami; přirozené úkazy jsou znehodnocovány, a třebas i přeměněny na nesprávný směr, nebo i přehlíženy. Psychický stav mládí musí býtí uveden na správnou cestu v každém projevu života.

IV SNAHA UPLATNIT SE

Není úkolem této studie rozváděti celý psychický život. Život ve svém vývoji dá se strhnouti ve dva proudy, jak se to projevovalo hned od prvního úsvitu psychického života, totiž vývoj schopnosti povolání a schopnosti lásky. Bylo ukázáno, že tyto dva projevy mají různé způsoby v různém období vývoje.

Jako převládající snaha k dosažení povolání byla zjištěna v psychologii mládí touha po uplatnění (Geltungstrieb).⁷ Projevuje se dvojím způsobem. Buď divokostí, nenáležitým chováním, vzdorem, pěstěním tělesné síly atd. Tento druh nazval Adler mužským úkazem. Druhý druh je pravým opakem prvního, ukazuje tutéž snahu plachostí a skrýváním, uplatňuje se povolností, slušností, horlivostí v učení přecházející nezřídká až ve vášnivý projev (Lernwut).

⁷ Viz Die Jugendlichen und ihre Erzieher, Langensalza, A. Lorber, Ein Fall krankhaften Geltungsstrebens, str. 13 a d.

Druhá snaha jde vývojem lásky. V této věci bylo zjištěno, že velká část mladých, zvláště v době dospívání, obírá se ve svých myšlenkách sexuálními věcmi, o nichž dle zdravého úsudku, se nemohli dovědět vyučováním, neboť konstruuji v obrazotvornosti případy nejméně pravděpodobné. U tohoto druhu mladých lidí převládá snivost, vzdalují se společnosti, dovedou přemýšlet dlouhou dobu o svých fantastických plodech, v takových chvílích nejsou schopni vážné práce.

Co přivádí mladíka k první snaze, aby dosáhl uplatnění mužským úkazem, nebo druhým, jak byl ukázán nahoře, nebylo dosud zjištěno. Mnoho přispívá k jedné nebo druhé cestě konstrukce, nedostatek tělesných sil a jeho uvědomení. Jsou všichni ovládnuti snahou dostat se do „první řady“ za každou cenu. Celá síla je podřizována cíli uplatnění se. Jsou-li někdy zklamáni, nebo přesvědčeni jakýmkoli způsobem o nemožnosti dospět cíle, upadají snadno do zoufalství, do malomyslnosti, nastupuje nechuť k duševní i tělesné práci, často až chorobná.

Adler podotýká, že si odnášejí mnozí mladí lidé pro celý život vědomí méněcennosti, které se někdy stupňuje a bývá počátkem převrácených úkazů a stavů psychických (na př. v homosexualitě). Méněcennost spěje za vyrovnáním; již dítě, odstrčené od svých spolužáků, hledá vyrovnání tento nedostatek. Nejen dítě, nýbrž i dospívající, ba i zralé mládí hledá vyrovnanost, udrželo-li se, nebo vystupňovalo-li se u někoho vědomí méněcennosti.

Prostředky jsou různé. Utvoří se ideální, nevyplnitelný životní cíl, o jehož uskutečnění sebe přesvědčuje, tím se liší od normálního dítěte a mladíka. Hledí se dostat k budoucímu cíli fikcí budoucího uplatnění nejrozmanitějšími směry. Fikce mu zvláště zdůrazňuje sebeocení a druhé lidi zbavuje hodnot. Jak

rafinované jsou často k tomu prostředky již u dítěte! Vypěstuje si pohotovost nebo různé pohyby, kterými se stává nápadným, vypěstuje si někdy určité vlastnosti povahy a temperamentu, nebo hrubé způsoby jednání. Předstírá i chorobu, aby se stalo středem pozornosti. Znenáhla si získá zkušenost a souhrn takových zkušeností dává mladému stvoření jeho charakteristický ráz jednání. Tento prostředek není jediný, je to jen nepatrný příklad na zdatnost tohoto druhu u mladých lidí. Do paměti se zapisují zvláště ty zkušenosti, které pomáhají k dosažení životního plánu, nebo od něho zdržují. Jsou to zkušenosti sebepřeceňování nebo podceňování. Je jisté, že do vývoje mládí zasahuje ještě mnoho jiných prvků, ale jak bylo zdůrazněno, pro pochopení a výchovu sexuálního problému je nutné sledovati tyto dva směry.⁸

Při tom je jasné, že se dějí nesprávné úsudky. Dispozice, směřující k sebepřeceňování nebo podceňování, působí nesprávnost úsudku o sobě i o jiných. Odtud pochází též náchylnost ke lži atd. Směr uplatnit se vyvíjí se v dalším období v rozhodování a vyhledávání hodnot životních. Než zavládne v nitru duše vyrovnaní, podstupuje mladý člověk boj mezi sněním, k němuž ho svádí obrazotvornost, která odvádí od skutečnosti a mezi vážnými a skutečnými hodnotami životními.

⁸ Viz In. A. Bláha (Sociologie dětství, Praha-Brno, 1927) velmi správně mluví: „Pud pohlavní je jen složkou, základní složkou, nad níž se vrší jiné, řádu psychického a sociálního. Základ je biologický. Přistupují složky rozumové — rozum ovšem nechce nahradit instinkt, ale svítí mu — složky emocionální: erotická láska, což je cit velmi složitý; ke specifické přitažlivosti biologické přidružuje se přitažlivost citu milostného, v němž se mísí zvláště něžnost s obdivem a řada jiných složek egoistických, dále složky volní a složka kázně a odpovědnosti.

V. PRVNÍ ZKUŠENOSTI

Sexuální život v kritické době dospívání si uvědomuje člověk ze dvou příčin:⁹ Jsou to pocity, které vznikají v 13.—15. roku u hochů a ve 12.—14. roku u dívek. Jsou charakterisovány jako čistě subjektivní tělesné pocity z pudového tlaku, které nemají určitějšího cíle. K těmto prvním pocitům druží se brzy jiné zkušenosti. Působí hlavně četba, obrazotvornost, vyučování (poučování o sexuálních věcech buď správné nebo zlomyslné), obrazy atd. K prvnímu období sexuální zkušenosti poznamenává experimentní psychologie, že smyslná hnutí, vyvolaná stykem s jiným pohlavím (pozorujeme-li jednotlivce v normálním vývoji a pravidelnosti), jsou řídká a slabá a vyvíjejí se v pubertě pomalu. U dívek to platí ještě více než u hochů. Podnět k vlastnímu rozrušení sexuálnímu bývá dáván fantastickými představami o sexuálních věcech, nebo vzniká drážděním pohlavních míst, bez vztahu na jiné pohlaví.¹⁰ Všechny jiné poznatky, jak udává na př. Moll,¹¹ souhlasí se základní vyslovenou větou, že totiž pocity prvního období puberty buď úplně nebo téměř zcela nepodléhají vlivu jiného pohlaví.

Druhou příčinou jsou představy obrazotvornosti, fantastické obrazy, v nichž si obrazotvornost libovolně pohrává se sexuálními věcmi, konstruuje i nemožné kombinace, a v tomto případě velmi často se spojují s jiným pohlavím.

Činnost těchto dvou činitelů je ovlivňována sekre-

⁹ Viz Th. Ziehen, *Das Seelenleben der Jugendlichen*, Langensalza, 1931, str. 127 a d.

¹⁰ Není tím vyloučena anticipace, jak ji zjišťuje E. Meirowsky u 30 procent žáků vyšších středních škol, k níž dochází z jiných příčin.

¹¹ Viz Moll, *Handbuch der Sexualwissenschaft*, Leipzig 1921.

cemi sexuálních žláz, které jsou podstatnou součástí puberty a sexuálního pudu.¹²

Dráždění k pocitům vzniká i z mnohých jiných příčin; může to být někdy nemoc (Balamitis nebo Vulvitis), nebo úzký šat, někdy při tělocviku nebo v zápase, delší otřesy při jízdě atd. Nejvíce dráždí obrazotvornost, obírající se některými zkušenostmi (buď z obrazů nebo jiných věcí, které mladý člověk viděl, nebo slyšel v řeči, nebo četl). Většina mladých lidí si nachází příležitost velmi snadno. I poučení, které se dává, může působiti na fantasií, zvláště tehdy, když se podává nesprávně a neopatrně.¹³ Nastává někdy i neúměrný poměr mezi bujným rozvojem fantasie v sexuálních věcech a potřebným vývojem tělesným a

¹² Th. Ziehen, *Geisteskrankheiten und psychopatische Konstitutionen des Kindesalters*, 2. Auflage, Berlin 1926. Autor zjišťuje, že sekrece těchto žláz neobsahuje jen plodné prvky (Samenfäden und Eier), nýbrž i obsah, který přichází do krve a od něhož závisí normální vývoj a činnost mnohých orgánů. A to tak, že normální tělesný i duševní vývoj může býti porušen, není-li sekrece normální, zvláště chybí druhotné znaky dospělosti (vousy, změna hlasu u muže atd.). Je ovlivňován vývoj mozku, růst kostí, délka člověka. Stává se ale někdy, že nejdou paralelně vývoj mozku a vývoj těla, a to zvláště tam, kde nastupuje výjimečně puberta již před 10 lety věku. Přihází se v takovém případě *praecocitas* tělesného vývoje, ale buď absolutní, nebo alespoň selektivní opoždění duševního vývoje.

Mimo to bylo zjištěno na př. od Frankl-Hochwarta (*Deutsche Zeitschr. f. Nervenheilk.* 1909, Bd 37), že i jiné žlázy ovlivňují pubertu, neboť při porušení epifysických žláz (*glandula pinealis*) přihází se abnormální předčasná puberta. Jiné znaky tohoto porušení jsou abnormální, předčasná délka, neobyčejná houštka vlasů, neobyčejné tloustnutí atd. Rovněž hypofysické žlázy (*glandula pituitaria*), které svými funkcemi ovlivňují pravidelný vývoj, na příklad vývoj sexuálních žláz a s nimi spojených druhotných úkazů. (Při porušení hypofysických žláz přihází se na př. velký, neobyčejný vzrůst rukou, nohou atd.)

¹³ Encyklika Pia XI. o křesť. výchově praví: „Když už je třeba o této ožehavé věci po náležitě úvaze vhodně poučiti mladého člověka, tu mají to učiniti ti, kterým Bůh svěřil povinnosti

duševním. Seběmenší nepravidelnost působí na psychologický stav. V mladém člověku řadí pocit a obrazotvornost tak, že ho chtějí úplně ovládnouti. Stupňované pocity se uchovávají v paměti, a to velmi mocně a nezasáhne-li vůle, která zdržuje, dochází k poruše. Často jsou i dobrovolně přivolávány. Tak dochází k předčasným úkonům ukojení, čímž se ruší harmonie vnitřního života a duševní i organický stav trpí předčasností.

Proto lze srovnati mladé lidi v pubertě s dětmi; tak jako v dětské psychologii převládá cit, tak též převaha citu se objevuje v sexuálních věcech u puberty. Sexuální fantastické představy se znovu a znovu vnucují, reprodukují obrazy a věci, vyhledává se příležitost zdržovati se u pohledu na věci a vyhledáváti je; zhusta tyto pouhé reprodukce se přeměňují k tvornému působení fantasmie, která zatáhne do sexuálních úkonů i samého pozorovatele, takže mladík je tažen dále do zážitků a fantastického doplnění. Představovaná rozkoš dráždí. Není však tato fantastická činnost nějak bohatě produktivní, a proto častěji fantastické reprodukce jsou monotónní, opakují se.

Teprve později se spojují oba činitelé, představy a pocity dohromady a přenášejí se výhradně na jiné pohlaví. V prvním období jsou pojmy o sexuálním životě velmi naivní; zkušenost ukazuje, že si mladí lidé utvořili nesprávnými představami nesprávné pojmy a pohnutky často velmi dětinné. Představa klamné tajemnosti zhusta převládá. Proto v obcování s jiným pohlavím zůstává přirozeně velká stydlivost. Nemůže se mluvit o sexuální útočnosti, není-li při tom napodobení starších. Byl-li konstatován fakt, že v době od 15 do 18 let mladí lidé se dopouštějí dvoj-

výchovy a s povinnostmi stavu spojil také své milosti. A mají to učiniti obezřetně a obratně " Opatrnost zvláštní je potřebná u dětí.

násobně většího počtu deliktů než dospělí, pak se ve většině případů jedná o hyperhedoniky, nebo jiné patologické úkazy, nebo o napodobení starších. Teprve po 17 letech pravidelně přichází jev do normálního břehu, ustupují fantastické představy a mládí se vžívá do skutečnosti, je přístupné přirozenému vývoji a poučení.

Předčasný úkon sexuálního rozrušení nabyt v období puberty od 14 do 17 let různých forem, které všechny mají stejné následky. Jsou to hypochondrické představy a soudy o sobě, deprese, pocity vlastní nedostatečnosti k ničemu, neurasthenické úkazy atd. Nejedná se o ukojení sexuální žádosti, nýbrž o udržení rozrušení, proto sexuální prožití nemá ani hrubě smyslné povahy. Regulace a směr závisí od základních rysů charakteru a výchovy, příležitosti a příkladů. Proto tyto mladické výstřednosti musí ustoupit co nejdříve a objevuje se blouznění o ideální lásce k dívce, které nemá toho hlubokého významu erotiky nebo erotu, jakým se vyznačuje dospělé mládí. Někdy se projevuje estetická náklonnost ke „krásné duši“ nezávisle na stáří a na pohlaví. Nebylo by vhodné stavěti na tomto romantickém záchvěvu nezdravého mládí celý život. Není-li včas přerušeno předčasné zneužívání, přivádí do psychologie mládí úplnou rozvrácenost a jiné neblahé následky. Encyklika o výchově praví: Žalostně se klamou sami, když se pokoušejí osvoboditi dítě, jak říkají. Neboť je vlastně uvádějí v poddanství nezdravého přeceňování a nezřízených vášní, které by měly podle jejich výmyslů být schvalovány jako potřeba lidské přirozenosti . . . Pošetile se domnívají, že mohou mládež ochránit proti smyslným nebezpečím jen přirozenými prostředky.

VI. OBRAZOTVORNOST A SNĚNÍ¹⁴

V nitru mládí se rozpoutá rozdvoující boj mezi pudy a mezi životními hodnotami, a působí na rozháranost v duši mladíkově. Začíná v době dospívání a vrcholí až v době, kdy mladík vlastním pochopením a vyspělostí intelektuální pozná pravé hodnoty a dostane se za fantastické snění. Již však ve fantastickém zobrazování sjednocuje se obojí proud mládí, t. j. — sexuálního pudu a počátků erotiky, a zároveň druhý mocný proud spění k uplatnění. Ve fantasii mladík promítá jako v divadle celý budoucí život a uplatňuje se podle tužeb. Někdy táhnou mladou myslí sny za jasného dne jako nepřetržitá historie; vždy znovu se k nim utíká, a jsou stále doplňovány a zdobeny jednotlivostmi. Jejich vlastností je, že jsou velmi vzdáleny od skutečnosti. Snění o sexuálních věcech působí na zvětšení citlivosti, a tím se stává částečně mladá duše nepřístupna jakékoliv snaze poučování.

Snění o uplatnění přivádí k tvoření umělých životních plánů, které nemohou být uskutečněny, neboť se nedostává ani tělesných ani duševních sil.

V těchto proudech se ukazuje přirozená schopnost činnosti, ale tato předčasná činnost neobírá se skutečností ani k ní nesměřuje. Spojuje jenom osobnost „já“, podléhající pudům, s „já“, snažícím se po hodnotách. V obrazotvornosti se dělá mladý člověk snadno hrdinou kina, a to jak v sexuální snaze, tak v uplatnění v životě, staví se ve vysněné slávě. Čím nemožnější byly sny, tím více je vzdálen snílek od skutečnosti. Přichází pak kritické období, kdy snílek buď odmítá skutečnost a poddává se ještě zdání, nebo naopak láme nepřetržitou řadu snů, která pro život nic neznamena, a vrhá se do světa činů a

¹⁴ Viz dr. Otto Tumlirz, *Tagtraum und Wirklichkeit, Die Jugendlichen und ihre Erzieher*, Langensalza.

zříká se úplně snění. Kterou cestou se dá, to záleží na vývoji a duševním zdraví mladíkově.

Dospívající, nebo ti, kteří přicházejí do puberty, snadněji se odklánějí od skutečnosti než zralé mládí, které přirozený vývoj seznámil více se skutečností a k ní připoutal. Rovněž mládí duševně zdravé se snadněji vžívá do skutečnosti než jakýmkoli způsobem úchylí.

Velmi často se nedostává v období snění výchovy k mužnému odporu a mužné síle k přemáhání životních nesnází. Roste nedůvěra k vlastní síle, neboť utíká se od námahy, stupňuje se otupělost a netečnost, utíká se ke zbabělému útěku ze života, k vyhrůžkám sebevraždy. Slabá vůle okolí (třeba matky, nebo jiných žen), v němž je takový mladík vychováván, snadno se zlomí, mladík prosadí svou vůli, ale nezískal tím na síle charakteru. Ve výchově musí býti rozbita fantastická stavba, vysněná svoboda nebo panství nad jinými. Působí to dosti bolestně, ale přivádí k poznání chyb dosavadního života; ukazuje se neúčinnost snění, otvírá se lépe skutečnost. Snění o sexuálních věcech přináší představy o něčem tajemném a neobyčejném. Je to rovněž svod fantasie, neboť skutečnost dokazuje otřes a zklamání v jakémkoliv předčasném zneužití. Tuto skutečnost je třeba zdůrazňovati, aby bylo rozbito snění o tajemnosti věcí.

Problém zasáhnouti do snivosti mládí se zvětšuje tehdy, stane-li se mladý člověk plachý a samotář, který se vzdaluje světa. Snění o sexuálních věcech se mu jeví jako drahocenný poklad, který si úzkostlivě střeží. Opakované snění zvětšuje citlivost, tím se znemožňuje přístup domluvám nebo výchovným snahám zkušených lidí. Výchova má ovlivniti obrazotvornost vyvíjejícího se mládí, zabrániti rozbouření duše sexuálními sny, znemožniti fantastické plány. *Smířiti fantasii se skutečností.*

Velmi na tom záleží, aby při tom nebyla zničena celá osobnost mladého člověka. Je nutná výchova k samostatné činnosti, k poznání problémů životních přístupným způsobem, zvláště ale výchova a poznání životního cíle v náboženství; cvičení v práci, spolupráce v umění, ve vědě atd., to jsou mocné prostředky pro studující mládež. Nalezne-li mládí pravé *hodnoty ve skutečném životě*, pak se myšlenky obírají skutečnými věcmi a je nemožné fantastické snění. Výchova obrazotvornosti žádá upokojení mladého života skutečnými zdravými snahami po uplatnění a po činech ve skutečném životě.

Je dvojí druh mladých lidí. Jedni více náchylní k činnosti, a ti se dovedou snadněji věnovati zevnějšímu světu a skutečnosti. Jsou snadněji ovlivňováni. Druzí více pasivní, náchylní k vnitřnímu životu, uzavření, kteří si postavili hráz mezi sebou a zevnějším světem. Na tyto přirozené vlastnosti je třeba bráti ohled, chce-li kdo vyvésti mladého člověka z fantastického snění a přivésti ke skutečnosti. Naučiti mládí osvojit si skutečnost, je první zásadou výchovy.

Do správného mravního života se jde životním popudem a elánem. Neosvojí-li si mládí mravní zásady jako vlastní, jako plynoucí ze skutečného života, z vlastního, vnitřního popudu, nikdy se neosvědčí varování před nebezpečím. Varovati před nebezpečím neobsahuje vše, co se dá říci o sexuálních věcech mladému člověku, hořícímu zvědavostí po nich.

Chybuje se často tím, že se předpokládá jako známé, co by se mělo vyložit. Slovo „nebezpečí“ nestačí pro život, kde tolik mladých lidí téměř samozřejmě vyhledává nebezpečná místa. Všeobecné mravní zásady a napomínání nestačí v sexuálním životě, neboť v okamžiku žádosti pud působí velmi prudce a doléhá na mládí.

Správný výklad o sexuálních věcech nemine se ú-

činkem, je-li podporován náboženskou výchovou, v níž se zdůrazňuje přirozený zákon sexuálních projevů a která vychovává správné svědomí. *Zdůrazňuje* život ctnosti a zdrženlivosti jako život vpravdě lidský, uchovává celý životní proud síly k zákonitému životu rodinnému. O tomto bodě bude pojednáno ještě v ethickém pozorování sexuálního problému.

Nestačí rovněž dávatí sexuálnímu pudu a životu jen název „nečistoty“. Problém je lehce odsunut, ale takové zavržení sexuálního života jako nečistého mohlo by vésti k zneužívání sexuálního pudu k osobnímu účelu rozkoše; *sexus* tím bývá odpoutáván od hluboké duševní lásky, od erotu, a pak není odpovědnosti k potomstvu. Roste-li mládí v nezodpovědných otázkách sexuálních, pálí to na těle i na duši, roste zvědavost odhaliti tajemství, vývoj těla pokračuje, mladý člověk si utvoří neznámý kraj uvnitř, uzavřený veřejnosti, rodičům a vychovatelům. Připlétá si k řešení tohoto přirozeného tajemství mnoho fantastických prvků, nesprávných zkušeností, jimiž se řítí mladý život do záhuby.

Eros a sexus mají velmi důležitý úkol v životě, a proto mají býti vyřešeny důkladně. Nová doba oproti staré vnáší do veřejnosti před tváře všech sexualnost. Vše si libuje v sexualnosti; je to extrémní protiklad proti dřívější době, kdy vše bylo vzdalováno od myslí mladých lidí. Proto dnešní mládí zásadně bojuje s jinými a těžšími podmínkami. Není tedy mládí ani slabší ani horší, nýbrž podmínky jeho jsou těžší. Mládí je vystaveno nebezpečí nesprávných představ o sexuálním životě, které přivádějí do zvráceného stavu duševního i tělesného, nastupuje neurovnanost vnitřní, rozervanost, nejasnost o manželství atd. Na druhé straně bylo zjištěno, že mezi desetiletými žáky ve škole nebyl žádný „nezasvěcený“ Je tedy nutný správný výklad a vážný, *odpovídající* myslí tazate-

le, spojený s výkladem zákonů Božích a trestů, jsou-li přestupovány. Tento počáteční výklad nemůže ustati nikdy, až do zralého věku muže, který musí mít jasné pojmy o manželství.

Pozorujeme-li psychologický a přirozený postup, jak jde sexuální pud, spojený s touhou po uplatnění od útlého dětství, vidíme pomalý postup a rozvoj. Každá překotnost je patologická, je výrazem tělesně neb duševně nezdravého jedince. Vysvětlení musí odpovídati normálnímu vývoji a zároveň psychologickému stavu jednotlivce. Výklad sám ještě nestačí. Je třeba životního popudu, jímž se musí kázniti a vychovati sexualismus; je třeba uvést mládí do skutečnosti, vyvésti je z fantastického snění, které znetvořuje pojmy sexuálních věcí. Mladý člověk sám je povinen ve vnitřním svědomí mít jasné řešení jak povolání tak sexuálního života, ale též vychovávat svou vůli k činu.¹⁵

VII. EROS A SEXUS¹⁶

U dospívajících a dospělých mladých lidí je třeba postavit jasně pravé hodnoty života, zvláště v náboženské výchově, aby poznání přivedlo k radostné a čestné odpovědnosti. Výklad sám nestačí. Kdyby stačil výklad, pak by bylo o polovičku méně dnes duševní bídy v sexuálním životě, neboť dnešní doba snaží se vyložit vše jasně. Výklad není ještě *výchova*, není dosti pevným bodem nebo štítem mladého

¹⁵ Encyklika Pia XI. „O výchově“ poukazuje, že mládež upadá do neřesti ne tolik pro nedostatek rozumového poznání jako ze slabosti vůle vystavené nástrahám a zbavené Boží pomoci.

¹⁶ Fr. Boehm, Ein Beitrag zur Psychologie des Liebeslebens, Internaz. Zeitschr. für PsA., Bd. IX., 1923, str. 214.

Týž, Kindheitskonflikte und Homosexualität, Zeitschr. für PsA. Pädag. VI., April 1932.

člověka v jeho rozbouřeném postavení. U každého zneužití sexuálního projevu přichází do konfliktu životní hodnota s pudem. Pud odporuje rozváznému soudu o hodnotách života, které jsou spojeny i se sexuálním úkonem. I tento úkon je přirozeně velmi vážný a důležitý, podléhá přirozeným a mravním zákonům svědomí.

Dnešní doba odlučuje mladému člověku duši od těla. Na duši úplně zapomíná, ta se však hlásí ke svému právu. Mládí dostává doporučení: vyžítí se! Často i lékaři, kteří odhalí u pacienta duševní chorobu potlačením sexuálních pudů, neví jiné rady než vyžij se; jako by tento způsob byl jedinou možnou a logickou formou. V těchto případech, poznamenává Ger. Pfahler,¹⁷ duše se vždy pomstí, neboť je zbavena spravedlivého práva *tvořiti jednotu s tělem*. Nastupují duševní muka, rozháranost, únava, omrzelost a j. ovoce tohoto násilného roztržení. Jsou duševní prostředky, které pomáhají.

Požadavky duše musí jíti harmonicky s požadavky sexuálního pudu a těla! Jaká nespravedlnost vůči mladému životu říci mu: vyžij se.¹⁸ Vrhá se tím do propasti duševní bídy, neboť duše si žádá něco hlubšího než mu může poskytnouti ukojení pohlavní. Svědomí musí zjednat soulad v sexuálním pudu, svědomí řídí, pud má poslouchati. Platí-li tyto zásady v psychologii dospívajících, tím více platí pro jinošská léta a

¹⁷ Cit. dílo.

¹⁸ Podle cit. encykliky: Cíle mravní výchovy k pohlavní čistotě chtějí pošetilci dosáhnouti tím, že se bude všechna mládež bez rozdílu pohlaví i veřejně poučovat o pohlavním životě a ji do něho zasvěcovat, a ještě hůře, že ji předčasně vystaví příležitostí, aby si mladý duch takovým věcem navykl a jak říkají se otužil proti nebezpečí pohlaví. V tom se všichni těžce mýlí, že zneuznávají vrozené křehkosti lidské přirozenosti ani „jiného zákona v našich údech“

pro mladé muže, v nichž smysl pro životní hodnoty je větší. Nemohou být zničeny duševní požadavky jako něco, co není reální, co je čistě subjektivní atd. Neboť duševní bída a zoufalství jsou velmi reálné následky zanedbaných nebo zašlapaných požadavků duševních. Zbývá tedy mladému člověku velkolepý úkol dovést čekati a sjednotit eros a sexus.

VIII. HARMONIE EROTU A SEXU

U tohoto bodu životního štěstí začíná pravá otázka, vlastní problém psychologické výchovy sexuální. Na psychologické výchově sexu záleží mnoho. Neboť bolestné nedostatky pevných, rodinných svazků a vzácného životního přátelství kotví v nedostatku psychologické výchovy sexualismu. Rovněž sexuální výstřednosti, ničící život a štěstí, mají svůj důvod v psychologickém nedostatku.

Sexuální pud projevuje se buď vznešeně nebo brutálně, což závisí od celého duchovního života mladíka. Buď tedy se otvírá propast mezi duchovním a tělesným chtěním, pak obklopuje život nebezpečí a těžký úkol, nebo druhá možnost, snížení duševní úroveň k nízkým pudům sexuálním a nastává katastrofální „rozkoš pro rozkoš“, nebo třetí možnost, pozvednutí, zduchovníti eros a vytvořiti z něho lásku hlubokou, plnou životních hodnot, která pozvedne sexuální pud do duchovních hodnot. Každé sexuální výchově (ať se týká jiných či sebe samých) musí státi v čele cíl výchovy, neboť záměna cíle znamená záměnu výchovného pochodu.

V první možnosti rozštěpuje se eros a sexus, v druhé je zničena a pohřbena duchovní stránka, t. j. eros, v sexuálním slepém pudu. Jenom třetí možnost dává vznik harmonie. Proto vědomé ovládnutí sexuálního pudu je možné jen duchovní silou. To je vyšší for-

ma sjednocení erotu a sexu. Má-li se státi eros vysokou duševní láskou k jinému člověku druhého pohlaví, a tím vyšší životní hodnotou, je třeba, aby člověk měl po ruce znalost a účast v životních hodnotách. Jinými slovy, je-li kdo povrchní, není schopen hluboké lásky. Tento div harmonie může vykonati jen osoba, schopná hluboké lásky, která svou hloubkou obohatí a upoutá společníka své lásky. Chce-li tedy mladý muž zkoumati, jak daleko je jeho náklonnost správná, pak nezbyvá než zkoušeti se, jak mu záleží na duchovních hodnotách milované osoby. Nemá-li mladý člověk zájmu na hodnotách, ani na vlastních ani na milované osobě, pak náklonnost tryská jen z tajného sexuálního pudu, který není pevnou základnou životní, *neobsahuje oba hlavní prvky života.*

Základní výchova mladých lidí záleží *ve výchově zájmu o hodnoty*, nechce-li se, aby život byl bezvýznamný a mechanický proud; a tedy v sexuální výchově zájmu o životní hodnotu, přátelství, založeném na duševních silách, navzájem se doplňujících. Vyplněné hodnoty dávají životu moc pro těžké životní úkoly. Obnovení lidové výchovy musí začíti u tohoto základního bodu, k němuž inteligence musí dospěti silou ducha a jeho rozvoje. Schopnost rodinného života je cílem sexuální výchovy.

Těžká a rozhodující práce začíná u prvních sexuálních zvědavostí a u touhy po pohlavní rozkoši, dostupuje svého vrcholu v dospívání pohlavním, kde každý zdravý mladý člověk dříve nebo později objeví, že i v té nejduševnější náklonnosti jsou skryté tělesné žádosti. Je to prostě přirozený základ každého přátelství dvou osob různého pohlaví; tento základ není vždy pozorovatelný, poněvadž nehledá vždy nejvyššího projevu. Mladý člověk musí poznati, že v rozhodnutí k těmto projevům záleží štěstí vlastní

i druhé osoby, že toto rozhodnutí nemůže nikdy úplně být shlazeno, že se nemůže nikdy později tak zničit, že by nezanechalo velmi škodlivých následků. Mladý člověk přijímá s první láskou všechnu odpovědnost za štěstí druhé osoby. K poznání tohoto důležitého bodu je třeba energické vůle a jednání. Energie volní roste zase z přesvědčení o životních hodnotách a z náboženských vlivů.

Velmi důležitým bodem v lidském životě je první láska, neboť je to mocný a krásný projev přirozenosti, jímž se začíná budoucí rodinné přátelství. Nesmí se tak lehce ničit tento tak důležitý projev. Zahrávati si brzy, bez zralosti, nebo lámati lehkomyšlně toto pouto prvního přátelství, nebo využití sexuálně tohoto krásného přátelství v nejčasnějším období mládí znamená životní katastrofu pro obě strany. Nikdy již není mladý člověk schopen první lásky, která měla být pevnou základnou životní. (Z těchto vážných životních důvodů nemůže být uzavírána první láska velmi záhy, poněvadž chybí porozumění a vážnost na obou stranách.)

Výchova vyžaduje velké péče, aby všechny myšlenky o sexuálnosti byly poutány na čistou duševní náklonnost a lásku. Nepůjde-li harmonicky eros se sexuálním pudem, nic nepomůže vysvětlování, neboť láska má rozhodující hodnotu. Tak jako v nejútlejším věku chápání dítěte, tážícimu se po původu, odkud přišlo, je třeba říci o jeho přebývání pod mateřským srdcem, o bolestech a starostech matčiných, aby dítě bylo ovládnuto láskou k matce, tak tento počátek erotu, sahající až ke kořenu bytosti, se prohloubí v jinošských letech a stane se mostem k erotu pro budoucí společníci životní. Vázati výchovu na duševní schopnosti, na touhu po uplatnění a po lásce, znamená klásti životní základ. Je třeba učiti dospívající mládí spojovati sexuální vysvětlení se

ctí, s nutnou hrdostí, s radostí k povinnosti, s láskou, s odpovědností, s duševními vlastnostmi atd.¹⁹

Rozhodující boje o eros a sexus spadají do doby dospívání. S životními cíly a hodnotami, které byly sdíleny od rodičů a ve škole, se pojí vlastní chápání, a tu někdy přicházejí duševní otřesy, neboť mladík je nucen sám osobně přijímat nebo odporovat hodnotám a cílům. Mladík někdy až hořce a rozervaně prožívá dvojí život. U žáků vyšších tříd gymnasijských přichází toto prožití pomaleji, u mladých lidí, stržených záhy do denního povolání, doléhá toto vědomí nemilosrdněji a dříve. Cítí se ještě dítětem, sněním a hrou obklopeným, ale zároveň není dítětem. Toto vědomí se vztahuje na celý život, zvláště však na eros a sexus. Je nutné využití přirozeně chvíle, kdy má mládí zaujmouti stanovisko k životním hodnotám. Je nutné soustavně a správně poučiti mladíka o duševních hodnotách sexuálního života, nestačí jen nahodilé a příležitostné, krátké vysvětlení. Jak snadno zanedbaný okamžik přivádí člověka do tuposti a uzavřenosti v době přechodu z prožívání hodnot, kde život byl hračkou, k hodnotnému životu. *Je třeba sítí dobré símě do duševního života mladíkova, kterému je třeba rozuměti až do nejjemnějších odstínů.* Dojem dvojího života činí mladíka nejistým; dosud jen tuší něco ze života dospělých, málo ale o něm skutečně ví. Pocit nejistoty se ozývá i častěji dále v mládí, z něhož roste náchylnost k extrémním a radikálním projevům. Rázné rozhodnutí nebo zamítnutí nečeká na delší úvahy. Podobá se v něčem tonoucímu, který se chápe čehokoliv. Ideální představy a snaha po kritice v mladých lidech vyjadřují tento radikalismus.

Běda vychovatelům, kteří v tom vidí jen zlou vůli,

¹⁹ V této jednotě a totalitě života se uplatňuje i pud být užitečný, uplatnit se i touha po lásce, a to způsobem ne egoistickým, nýbrž krásným a ušlechtilým.

kteří nedovedou využití z této situace hodnotné prvky, které tam tkví, neboť svět využívá s jistotou těchto vlastností mladých lidí. To platí o všech hodnotách i náboženských.

Na tom záleží, jaké ideály se dají mládeži, a kam obrátit směr kritiky. Tisíc hlasů získává mládí pro sexus a nikdo s nimi nevolá o závod o duševních silách a hodnotách mládí. V tomto rozhodném okamžiku je třeba spojití eros a sexus přímo a jasně před očima hochů nebo dívků. Nestačí přenechat náhodě, nebo nevědomosti, na kterou stranu se mladík pustí. Může ho přepadnouti svět, v němž platí jen sexus.

Mládí musí střežiti svůj poklad, v němž chová eros a sexus; neodlučovati jedno od druhého, neboť každé násilné odloučení se velmi mstí. Mstí se sexus, je-li odloučen a zneužit bez erotu, a nikdo nikdy nenahradí ztracený poklad. Tuto pravdu musí mládí nadšeně uzavřít do srdce a bojovati pro ni jako pro ideál. *Mládí je tedy přípravou* na nejvyšší stupeň erotu, který v životním spojení očekávají nejtěžší úlohy. Tato příprava přivádí nebo olupuje o nejvzácnější okamžiky štěstí, je-li v ní odloučen sexus od erosu.

Příprava není cílem. Proto v době přípravy a tělesné nebo duševní nezralosti nemůže být uskutečněno ideální spojení erotu a sexu.

Toto spojení jako budoucí ideál musí být prožíváno od útlého rozvoje schopnosti chápání. Musí se stát životní. Nemůže se řídit mládí jen stálým rozkazem; život mládí se musí sám pod správným poučením vésti a řídit. Tak se stane sexuální výchova osobní a věcí vlastního svědomí.

Mladé duše jsou jemné v hlase svědomí, mají sílu k dosažení ideálu, mají zdravý základ dobré kritičnosti a též sílu k radikalismu. Mají touhu po nadšení. Tomuto základu je třeba vštípit odpovědnost za kaž-

dý projev lásky, *odpovědnost za duši* svou i milované osoby.

Psychologické řešení sexuálního problému je tak důležité, že ani celibátní stav nemůže ho řešit jinak. V tomto stavu ovšem eros jde jiným směrem než v pravidelném životě, jdoucím za rodinným poutem. Celá mladistvá schopnost erotu ve výchově pro celibátní život musí se uplatnit na žáru lásky Boží. „*Dominus spes mea a iuventute mea.*“ Není-li dosti zdůrazněna a probuzena tato první láska v nadpřirozeném směru, nikdy nevzejde naprostý soulad v celibátním životě. Je-li znetvořena nebo přerušena tato první mladistvá láska k Bohu, působí nedostatky, neúplnost, nevyrovnanost. Tedy jen eros zušlechtěný nejvyšší láskou Boží, nebo někdy v přirozeném řádě eros uplatněný ve vědě a umění, může nahradit a vyvážit duši lidské přirozené přátelství k druhému pohlaví.

Naučiti mladou duši nemoci chtít sex bez erotu znamená připravit ji na pevné rodinné štěstí.

Zušlechtění erotu ve spojení se sexem je u dospělých a zralých mladých lidí samozřejmé, neboť jsou schopni chápavosti, u dozrávajících a dospívajících musí to být *denní boj* proti vzestupu jen sexuálního napětí. Denní boj je vítězný jen tehdy, vychází-li z rozhodnutí dosíci životního cíle a je-li podporován silou milosti a vůle.

Přináší-li zadostučinění sexuálnímu pudu jen rozkoš jako utišení každého jiného pudu, každé odloučení zadostučiněného pudu od erotu odnímá na síle a štěstí v životě a přivádí mládí k rozštěpené a rozhárané osobnosti.

Tomuto přirozenému psychologickému postupu spojení erotu a sexu je třeba otevřít bránu výchovou, aby nebyl eros zkomolen nedostatkem porozumění. Přirozený postup mladíka k dívce je pomalý,

jak to bylo označeno ve vývoji; není-li nakažen, nepřináší v dospělosti nebezpečí. Je to poměr plný ostychu a zdravého studu, poměr úcty a vážnosti. (Proto je místné vésti společné slušné zábavy a rozhovory, v nichž se zdravě projevuje eros, až dospěje k plně uvědomělému a odpovědnému řešení životní otázky v letech úplné dospělosti a zralosti, schopné odpovědnosti.)

Původní dva proudy lidské psychologie, snaha po uplatnění a pohlavní pud, vyvíjejí se v odvahu vůle, mužnost muže, s jakou má dosíci mládí svého životního povolání a zabezpečit rodinu a v lásku k ideálnímu rodinnému svazku s osobou, jejíž duševní život doplňuje vlastní nedostatky.

Pozorujeme-li s psychologického hlediska sport, jaký je jeho poměr k sexuálnímu životu, odhalí se nám velký smysl, v nové době zdůrazňovaný: Co posiluje a zvyšuje sílu celého těla, zvyšuje i sílu sexuálního pudu. Tělesná výchova sama sebou nepřináší nic k sexuální výchově mimo nutné zdraví, které je potřebné ke zdravému duševnímu a rodinnému životu. Proto, není-li v mladém člověku uvědomení životních hodnot a pěstění duševní síly, nepřispěje k řešení sexuálnímu sebezdravější sport. I sport předpokládá duševní rozhodnutí z dobré sexuální výchovy. Neboť dobře cvičené tělo může býti ovládáno sexuální kázní i nekázní. Jsou-li však upraveny duševní zásady, pak se může stát sport užitečným prostředkem: Upevňuje vůli; pevná vůle snadněji se rozhoduje a provádí zásady, a tedy usnadňuje dospívajícímu mladíku boj se sebou. Sport pomáhá rozptýliti nebezpečné myšlenky. Rovněž zdravá únava sportem je prostředkem k sebezdravějšímu. Sport usnadňuje jako prostředek cestu k cíli, sám nikdy nestačí k výchování erotu a sexu.

IX. ESTETICKÁ STRÁNKA EROTU

Dívá-li se člověk ve svém mládí na život a svět, je puzen ze svého nitra idealisovat mnoho věcí a životních úkazů, zvláště budoucnosti. Není tím řečeno, že by celý život mladých lidí byl idealisován, naopak, i v nich je střídání a změny. Dívá-li se však mladý člověk na život opravdu hluboce, pak v něm najde mnoho ideálního.²⁰

Aniž by se popírala porušenost lidské přirozenosti (neboť je schopna mnohé nezřízenosti), přece není celá přirozenost zkažená; je schopna i ušlechtilých projevů a kloní se k nim. Zvláště v mladém věku se projevují vlastnosti ducha a jeho směru. Jednou z ušlechtilých vlastností lidského ducha jest eros.

Povahu erotu v nejširším smyslu lze určití pozvolna, zvláště pokud se projevuje v rozumné bytosti v nejdokonalejší formě.

Duševní stránka erotu znamená záchvěv duše, který má estetickou základnu. Je to estetická láska k oživenému tělu, na němž se odráží duše a její dílo. Duše proniká a oživuje tělo a dává mu výraz živé krásy. Živá krása nabývá svého vlastního rázu a půvabu jen oživujícím principem, to jest duší. Proto eros je duševní formou lásky, znamená duševní prožívání; není to jen touha po tělesném spojení, naopak je to snaha po duševním sjednocení s blízkým předmětem.²¹

V estetickém prožívání je tajemné spojení duševního života dvou osob, nebo osoby a předmětu, je muž člověk poskytuje sám něco duševního. (Estetické prožívání se liší od náboženského projevu duše; v tomto nestačí jen záchvěv nad krásou, nýbrž předpokládá poznání Boha, úctu a uznání a oddanost vů-

²⁰ Viz Spranger, *Psychologie des Jugendlichen*, Leipzig.

²¹ Viz Spranger v cit. díle.

le. To jsou podstatné úkony náboženského života.)

Původní projev erotu znamená tedy jednotu s jinou duší, která vyžaduje přímou přítomnost (buď skutečnou nebo v obrazotvornosti).

Živá krása jiné duše, jevící se na jiném těle, má různé formy; nejsou to jen půvabné tahy, může to býti síla aneb odvaha a jiné vlastnosti.

Tento první projev v erotu nelze odvodit už od jiného. Prvním postřehem lidských schopností poznávacích tušíme v estetickém prožívání formu duše a jejího vnitřního zákona; duše dává tělu zřízený životní rytmus, který vytváří jednotu a celistvost. Uvádí do totality a jednoty všechny životní jevy, ať jsou sebepestřejší. A tato jednotu a totalita v mnohosti vyzařuje jako něco krásného.

Přirozenost neomezila jev živé krásy jen na některé projevy neb jen na některý druh života, každý život jdoucí podle zákona entelecheie (to jest úplnosti a dokonalosti, k níž spěje přirozeně), se projevuje krásou (na příklad životní postup květiny). Nejvíce však vyniká projev lidského života, na němž zákon entelecheie vnitřní i zevnější je nejpatrnější. I svobodné úkony lidské jsou vázány zákonitostí mravnosti, a právě proto jsou nejkrásnější, poněvadž jsou nejdokonalejšími projevy života.

(Zákon entelecheie značí účelnost životního postupu. Podle něho lze poznati a rozuměti jednotlivým projevům života v poměru k účelu a celku, k němuž patří a spějí; jednotlivé jevy jsou součástmi celku a organické jednoty.)

Pro estetické vidění a prožívání má mladý člověk zvláště jemnou schopnost a cit, neboť svým mládím je bližší k pramenům životní krásy. Síla vidění vychází ze samého mládí. Je-li nitro samo²² vyvěrajícím

²² Viz Sören Kierkegaard, Religion der Tat, Kröner-Verlag, Leipzig.

pramenem lásky, pak mladé nitro plné životnosti a síly je jím teprve. Podle přirozeného zákona v mládí začíná mocný proud životnosti erotu, aby skončil v mohutném díle tvůrčím v pozdějším období. Proto se stává, že mládí často idealisuje i to, co objektivně není takové. Není tím však řečeno, že by mladý člověk žil výlučně a plně podle tohoto zákona a po této stránce. Život lidský je spíše sloučenina z mnohých životních jevů a ideály se rodí až z duševního sloučení všech. Cit a vášně, vzlet a naděje, touhy, radost a odvaha se rodí spolu s depresí a smutkem, a záleží jen na mládí samém, aby tvořilo životní systém dobrých vlastností a činů. Je v tom skryta úroda duše, z níž pochází životní projevy a činy, mezi nimiž na předním místě eros.

V tajemném sjednocení duši a těl podle uvedeného zákona je hluboký smysl přírody a jejího Původce, aby vzešel nový život. Duševní zrození ideálu bez tělesného zrození není bezvýznamné. Naopak ale tělesné spojení bez duševního je bez smyslu a nízké.

Úplná zralost značí plnou čistotu a připravenou schopnost k velkému životnímu prožívání lásky a k plození. Proto v mladém životě se objevuje erotika a sexualita odděleně jako *dva jevy*, které mají svůj vlastní předmět. Předmět erotu jest docela jiný, než předmět sexuálního vzrušení. *Přílišné sexualisování erotické lásky by zničilo ideální lásku.*

Láska svou povahou značí podle sv. Tomáše²³ jen to, co je principem, co podněcuje ke snaze po spojení s milovaným předmětem, a znamená to u člověka poměr a vhodnost vrozenou nebo probuzenou (coaptatio appetitus ad bonum) k něčemu, co přináší člověku zadostučinění nebo zdokonalení; psychicky se to projevuje jako záliba na věci, která patří k člověku a zdokonaluje ho (complacentia boni). Jinými slo-

²³ I—II. qu. 26. a 1.

vy lze charakterisovat význam slova milovat, jako chtít to, co zdokonaluje, chtít dobro.²⁴ V erotické lásce předmětem lásky je živá krása, která má psychologický poměr k milujícímu, vábí ho, povznáší ho a stává se předmětem touhy, aby patřila jako vlastní dobro milujícímu.

Poznání a prospěch věcí hmotných je příčinou lásky smyslové, poznání a proniknutí do duševní krásy je příčinou lásky duševní.²⁵ První projevy erotu mají v sobě oba prvky jak smyslový, tak duševní, a záleží na člověku, aby sebevýchovou a posvěcením v křesťanském životě pěstoval a zvětšoval duševní stránku a poměr navzájem, aby vynikala láska, která ve své čistotě přátelské znamená chtít dobro ne tak pro sebe, jako spíše pro přítele, a je podnětem vzájemného sdělování duševní krásy, duševních obsahů a vlastností.

Estetický poměr nezná žárlivosti, neboť žárlivost jest účinek intenzivní lásky, která má v sobě už i jiné prvky psychické, není už pouhým záchvěvem duše nad živou krásou.²⁶

Živá krása pramení z dokonalého obrazu mládí. *Je to soulad mládí s rytmem životního jevu, který se projevuje ve své totalitě; je to projev obdivu a vděčnosti pro tvořící přírodu, která tvoří tajemně krásné životní formy. Je to tedy tušená duševnost přírody, která jest milována. Krásno se zjevuje milujícímu a určitá úcta jde spolu. Proto tato první erotika není vázána na rozdíly sexu. Tak může vzplanout jinoch k jinochu, nebo k chlapci, nebo k dívce.. Dualita začíná později. S tímto prožíváním je spojen stud a úcta*

²⁴ Tamtéž a. 4.

²⁵ Tamtéž qu. 27. a 2.

²⁶ Eros se liší od umělecké lásky, která též znamená záchvěv nad krásou, v erotu je to láska k živé kráse, k lidskému tělu, na němž vyzařuje duše.

před tajemstvím lidské duše. Charakteristické jevy erotu jsou: vnitřní záchvěv, úcta k něčemu vyššímu, hluboká nesmělost, stud z vlastní maličkosti. (Plato vyjádřil tutéž myšlenku tím, že řekl, že duše, která patřila na krásu Boží, spatří-li pak krásu, cítí, jak jí rostou křídla a podobá se dětem, kterým mají narůst zuby, cítí v dásních svědění; tak trpí i duše, které rostou křídla v mládí; dostává přímo horečku a prožívá duševní chvění.)

Sklesne-li zase touha a vzlet, duše upadá do své bolesti; jen vzpomínka na krásu ji může potěšit. Jsou v ní smíšený radost s bolestí, a proto duše se odcizila sama sobě, je neklidná a bezmocná a člověk nemůže v noci spát, ani ve dne nemá klidu a s touhou spěchá tam, kde může zase spatřit krásu. Teprve, když ji nalezne, otevírá se a čerpá zase vzduch, zbavuje se trápení a prožívá zase rozkoš. (Phaidros.)

Není nic přirozenějšího pro mládí, než tato touha po tělesné kráse. Mladý člověk pozoruje tvořící přírodu i ve svých vlastních údech. Vzniká určitý autoerotismus, který až do určitého stupně může býti úplně normální. (Je možné ovšem i zneužití tohoto autoerotismu, připoutat jej na sebe příliš, a vzniká nehorázný egoismus, povýšenost, titěrná ctižádost, marnivost a jiné projevy autoerotismu.)²⁷

Životní hodnoty jsou pro mládí velmi blízké, mohou býti nejlépe a nejhlouběji prožívány, ovšem, je možný i pravý opak; zklamání je snadnější, melancholie z nevyplněných životních poměrů mladé duše ke kráse častější. Na tomto základě se tvoří mnoho mladých přátelství a každý se blíží svým způsobem ke kráse a svým způsobem ji hledá. Přitažlivost krásy pro obě pohlaví i navzájem je v tomto období dosti přirozená. Touto počáteční erotikou bývá protkáno

²⁷ Viz Spranger, tamtéž.

i jiné mladické podnikání, na příklad sport, tanec, rytmus a jiné projevy.²⁸

Do těchto prvních zážitků krásy může tragicky zasáhnout zklamání. *Mladá duše je čistá i tělo je čisté, avšak do tohoto čistého díla přírody a Boha (zvláště křesťanským životem) zasahuje okolí, které ruší nebo předčasně a nesprávně uvádí mladého člověka do eroticko-sexuálního života.*

Druhé nebezpečí je jednostrannost a předčasnost, s jakou mladý člověk prožívá krásu. Obyčejně jen krásný zevnějšek bývá hlavní příčinou erotu; teprve později se dostává k pochopení duševní krásy (což jest ovocem duševní zralosti). Pak se může objevit krásný obličej i ten, který dříve se tak nejevil. Jsou lidé svými tahy nepříjemni, avšak stávají se krásnými, jakmile se oživí slovy a vnitřkem své duše. Bohatá vnitřní dispozice duše pomáhá k přístupu na vyšší stupeň duchovní krásy, pak se pozná ideál snadněji ve své zduchovnělé postavě. Chápe se lépe duševní forma a tím roste duševní erotika. První stadium bylo spíše procítění, po přepracování a vývoji nastupuje duševní vzájemné porozumění, jako druhý díl erotu.

Je to další duševní formace přírody a Boha, z níž pak se vyvíjí třetí stupeň chápající sympatie: *je to souzvuk duší, na dobré estetické základně a je základnou nových hodnot životních. Láska se tak vyvíjí v duševní pronikání a spojení.*

Původně naivní a přirozený projev se snaží proměnit se v jasnější, vědomější a reflexí získanou formu. Jako vše lidské na počátku neurčité a nejasné má být propracováno v dokonalou formu lidského du-

²⁸ Tyto projevy původní čisté estetické erotiky mohou být ovšem zničeny nebo porušeny z mnohých příčin, mohou se zvrhnout zvláště pozdějším vývojem i v nepřirozený poměr. To však z jiných důvodů než z erotiky mládí.

cha. Tak se skládá duch lidský tvorný i v erotu a projevuje tvornou sílu a pěstuje si duchovní vlastnosti až k nejvyššímu stupni. K nejprvnějším vlastnostem lidského ducha patří láska.

Toto porozumění bývá podrobena subjektivnímu prvku, neboť si volíme na jiném ty ideální tahy, které si vyžadujeme; jdeme podle sympatie. Člověk je tažen sympatií a neví proč. Tyto sympatie jsou charakteristickou známkou přátelství mladých duší a liší se od zralých mužů a jejich přátelství. Nebere se druhý tak, jak je, nýbrž jak je povyšován. Sílu k tomu bere mládí z rozkvětu své mladé duše, proto vidí v příteli svůj vlastní výsostný obraz. Přestane-li po čase erotické vzrušení, pak člověk nachází zklamání nad skutečností jiného. Člověk se mýlí, hledá-li v jiném absolutno.

Ovoce tohoto poměru pak je nesnesitelný život předhůzek. V takovém případě se stane, že rostou nesmírné požadavky na přátelství. Vystupňuje se smyslný poměr. (Není-li duševního prvku, odpadá i stydlivost.) *Takové přepětí znamená krizi.* Věkem a vývojem přibývá poznání a náhledu na hodnoty a osobnosti, na skutečnosti života a lidí, a proto první přátelství se ruší; nebyla vyburcována pro trvalou budoucnost, neměla hlubších základů.

Nejhlubší základ je ve vlastní duši, v níž zůstává vždy starý a pevný poměr, je to láska k ideálu.

Známky dobré lásky.

Přichází často mnoho nejistoty a hlavně v dívčí duši dost tragiky, když nezná znamení pravé, skutečné lásky, když se považuje nějaký poměr za přátelský, kamarádský atd. Obvykle v prvních letech záchvěvů erotických nepřichází ještě skutečná láska a přirozeně nemůže ještě přijít. Různost pohlaví působí

navzájem a má určitý půvab a v něm je i zkoumání a hledání duše, jejíž struktura se prozatím jen tuší; nemůže však přijít tak brzy k porozumění. Láska se nesmí stát dobrodružstvím, které napodobuje lásku, avšak nemá *jejího posvěcení* a vychází docela z jiných pramenů než z duše. Láska pravá znamená *nový život*, který vyvstává v mladém věku, jímž je duše jinochova oslněna.

Znamená to velikou *úctu a obdiv* k dívce, *posvátnost, jemnost atd.*, stává se strážcem čistoty! Dost *pravidelně se však mladí lidé rozdělují na dvě strany: na záletníky (milující dobrodružství) a zdrženlivé, nespělé. (Není to dosti příznivé znamení pro vývoj, začíná-li už při dospívání zamilovanost a s ní i jiné úkazy.) Záletníci žijí povrchně, mrhají silou, časem i penězi na zevnějškovost a stýkají se rádi s ženami, které dost nerepresentují toto pohlaví. Jsou velmi pečliví na svůj zevnějšek, na účes, celé chování prozrazuje znalost módy. Jsou to dobrodruhovité velkých i malých měst.*

Druhý typ je povaha plachých a nespělých; tito jsou schopni de facto větší úcty a hlubšího poměru k dívkám. (Je tu však nebezpečí velké pýchy a povýšenosti, s jakou se zastírá vnitřní stav a nedá propuknout tiché a krásné erotice.) Jinak však tento typ je schopen ideálního poměru. (Je nutné bránit se komplexu méněcennosti.) Zdravá touha a náklonnost činí jinocha produktivním, zatím co jiné typy, které se oddávají dobrodružství, jsou neproduktivní. Jak dlouhě září v duši čistý obraz krásy duše, tak dlouho jinoch nepadne. V tomto klidu a hloubce duše rodí se duševní moc plodit. Takový život je plný ideálu a dává velký duševní kapitál pro umění lásky. Kdo neumí milovat, nemůže ani věřit v život. Kdo se zbaví tohoto kapitálu, prostě nemá pak nic cenného. V něm je začátek hloubky příštího života. Pro zralou, častou

a skutečnou lásku nestačí první leta dospívání; tehdy je člověk ještě plný egoismu. Pravá láska musí chápat duši a osobnost v celé její povaze a proto vyžaduje duševní zralosti.

Cílem lásky je zploditi krásno, praví Plato. První stupeň lásky se obrací na tělesnou krásu a na plození v těle - vyšší stupeň je pohled na duši a povstává touha plodit v duši. Spolu s milovanou duší touží po výši až k Nejvyššímu, v Němž vzniká úzké spojení, užší než v dítkách, neboť plodí nesmrtelné plody ducha.

Z krásných věcí stvořených vystupuje lidské uvažování k úvaze o věčné kráse, neboť vše stvořené je jen nepatrným odleskem Věčného. *Proto i erotická láska je jen proto, aby povznášela k těmto vyšším stupňům, t. j. z krásného stvoření ke krásnému životu, z krásného života ke krásnému poznání, až se dospěje k poznání Nejkrásnějšího, t. j. Boha, krásy samé. V něm má život cenu, v kráse samé. Tam je věčné vytržení u Krásy, kde není úvaha a pohled na krásu rušen ani smíšen s lidskými barvami tělesnosti je to Boží krása.*²⁹

Nejvyšší stupeň této lásky ke kráse Boží je mystika, která se snaží po nejintensivnějším spojení s Bohem; toto spojení Velepíseň a mystikové sami přirovnávají ke spojení snoubenců a nazývají duchovním zasnoubením. Obraz je vzat tedy z toho, co je nejintimnější v lidské společnosti.

Není to erotické zanícení, tak jako by si neuspokojená sexualita našla průchod, a tedy sublimovala si pozemskost v nebeské zasnoubení.

Byl by to velmi chudý názor na lidskou duši. Je sice možné, že si sexuální erotika nachází někdy jemnější průchod a proniká někdy i do svatých věcí. Avšak cílem i tohoto nového průchodu je vždy sexualita (na př. pohanské mystérie a j.). Avšak duše

²⁹ Viz dr. Savicki, Philosophie der Liebe, Paderborn.

lidská je schopna i jiných úkonů lásky vyšší, čisté, duchovní a Boží, která má v sobě propast duševní schopnosti, v níž nesmírná čistota a duše dýchá svatostí, i když k tomu používá vášnivé schopnosti (vášnivě milovat Krista, sv. Terezie).

Člověk miluje nejvíce sebe, avšak může a musí se naučit milovat jiné! z toho vzniká *společnost a intimnost*. Život nesmí být jednostranný zvláště v lásce. Jednostrannost vzniká ze *sobectví, nebo smyslné lásky*. Jen láska duchovní je všestranná. U dětí a starců je mnoho sobectví. U mladých sice též, avšak život je v nich příliš silný, než aby se omezil na sebe, proto se snadno sdílí. Proto je mládí *doba lásky, nadšení a oběti*.

X. PSYCHOLOGIE NĚKTERÝCH PATHOLOGICKÝCH SEXUÁLNÍCH STAVŮ

Zvláštní postavení zaujímá mládež, která byla svedena za období puberty, tedy před 17 lety. (V takovém případě není možno mluvit o přirozeném tlaku pudu, neboť, jak bylo ukázáno, přirozený pud postupuje pomalu.) Relativně menší počet se vyskytuje mezi mužskou mládeží, za to víc sem patří ženská mládež, kde je též mnoho případů prostituce. V takovém případě bylo konstatováno, že období obrazovnosti bylo násilně přerušeno skutečnou zkušeností, a tím předčasně se probouzí sexuální pud, jak se ukazuje u dospělých. Tento stav je násilím pro přirozenost.

U prostituovaných jakýmkoli způsobem se otupí záhy citlivost sexuální činnosti. Sexuální pud není v každém případě prostituce nejsilnější. Často dohání k tomu mládež výdělek bez práce, touha po dobrodružství a vagabundství, snaha po zálibě atd. K prvnímu svedení přivádí častěji družka než přítel.

V některých případech projevuje se sexuální pud buď neobyčejně slabě nebo neobyčejně silně. V prvním případě se ukazuje hypo-hedonie (podnormální stav) nebo úplná sexuální frigidita, v druhém případě jedná se o sexuální hyper-hedonii (nadnormální stav).

V podnormálním stavu jsou zahrnuty nejen úplné nedostatky sexuální citlivosti, nýbrž i slabá citlivost. Spojuje se často, ne však vždycky s opožděním puberty, jako zase hyper-hedonie s upřílišením.

Velký vliv má při tom degenerovaná psychopatická struktura, která se často spojuje se slabomyslností. U slabomyslných je však těžko zjistiti, zda nadnormální sexuální pud vychází z hyper-hedonismu nebo z nedostatku mravních zásad a omezování. Hypohedonismus neznamena prakticky pro výchovu mládeže mnoho, neboť nevyžaduje pedagogických zásahů.

Důležitější je hyperhedonismus. Projevuje se nezděděná již v dětství. Puberta bývá překotná. K hyperhedonismu jsou náchylné degenerované, hysterické, neurasthenické konstituce (sexuelle Neurasthenie). V prvních případech je hyperhedonismus spíše od narození, v posledním případě je získaný.

Pravidelně je tato sexuální nepravidelnost s počátku čistě kvantitativní; t. j. intenzivní, ale normální. Později teprve, vlivem okolností nebo návykem, přicházejí zvláště v době puberty i druhotné abnormality a nepravidelnosti. Buď se oddává mládež bezmezní onanii nebo přechází do styku s osobami téhož pohlaví (homosexualismus), nebo se zvířaty (bestialismus) atd. Nepravidelnosti prvního druhu jsou řídké, druhé jsou četnější. Nejčetnější je homosexualismus, sahající často až do dětství, tam, kde jsme mluvili o pocitu méněcennosti, kterým někdy dítě trpí. Vystupňuje se v období puberty, kdy lehkomyšlnost a nedostatek vážného pochopení a výchovy dá

snadněji možnost styku s týmže pohlavím. Není vždy nutné, aby to byl výraz hyperhedonismu, naopak nepravidelnosti prvního druhu bývají na začátku málo citelné.

Bylo rozšířeno mínění, že homosexualita je vrozená vlastnost. O této věci píše univ. profesor v Janově Nic. Pende, že se vyskytuje nepravidelnost, kterou nazývá hypogenitalismus (podnormální stav pohlavního ústrojí), zvláště u muže; je-li spojen s jinými některými úkazy celkové konstituce, působí v něm určitý stupeň feminilismu tělesného vývoje, často i homosexualitu. Co však se týká sexuálního pudu a jeho zvrácenosti, je nutné hned poznamenati, že tento pud není jen funkcí vnitřní genitální sekrece (od níž může pocházeti nepravidelnost hypogenitalismu), naopak sexuální pud je oddělitelný od vnitřní sekrece a závisí od nervové soustavy, a od duševního života, více než funkce hormonické a mimo to též od citlivosti temperamentu jednotlivcova. (Kretschmer.)

Nadto sexuální zvrácenosti se mohou vyskytnouti i nezávisle na genitálních žlázách, které řídí život sexuální.³⁰ Nepřirozené užívání sexuální činnosti pochází, dle téhož autora z toho, že se *nespojí* v jednotu a v pravý čas tělesné znaky dospívajícího sexu (impuls somatický) a duševní, někdy po delší dobu, někdy navždy. A tehdy nastupují tyto dva projevy somatický i psychický svou vlastní cestu onanismem a projevy ideální, platonické lásky, projevující se fantastickým sněním a romantickou láskou k neznámým osobám, nebo někdy se vystupňuje ve stav bázně a skrupulosity, který ruší pravidelný život.

Úkaz podnormálního vývoje, pocházející z *psychicko-sexuálních* funkcí, se projevuje v nedostateč-

³⁰ Prof. Nic. Pende, *Le debolezze di costituzione*, Roma 1928, str. 176 a d.

né nebo abnormální orientaci sexuálního pudu, takže vzniká stav komplexní, nevedený ke správnému cíli, a to náchylnost k homosexualitě, smýšlení obdobné osobám jiného pohlaví (muž smýšlí jako žena, žena jako muž), někdy i sadismus, nebo přílišná a dlouho-trvající náchylnost k matce v době, kdy jiný mladík je již osvobozen od dětských projevů, někdy dlouho-trvající neznalost sexuálního života, psychické smýšlení příliš dětské, zatím co jiní mladí lidé v tu dobu mají již získané vědomí atd.³¹

Tyto fyziologické poznatky jsou důležité pro výchovu psychologie sexuální, neboť psychické prvky mají důležitý úkol v pravidelném nebo nepravidelném sexuálním životě. Mají též význam pro ethické pozorování sexuálního pudu a života, neboť nepravidelnost podléhá psychickým a volným silám, tedy lze ji vychovati. O ethické hodnotě bude pojednáno níže.

Somatické nepravidelnosti doprovázejí a dávají určitou náchylnost k nepravidelným projevům, jak vykládá prof. Pende, ale velkou část nepravidelnosti zaviňuje psychický prvek. Proto, nejde-li o nepravidelné stavy rázu úplně patologického, vždy je jednotlivec odpovědný za psychickou a ethickou výchovu sexuální.³²

³¹ Viz Dr. Pende tamtéž str. 177 a d.

³² Bližší studium temperamentů uvádí prof. Pende a dochází k zajímavým souvislostem. U typů hypertyroidních, u nichž je nadnormální vyměšování tyroidních žláz, z čehož vzniká zvláštní vzrůst a temperament, se objevují častěji úkazy odloučení sexuálně-psychických elementů, o nichž jsme mluvili nahoře, a zároveň částečný podnormální stav sexuálního ústrojí, čímž se dokazuje, že přílišná, nadnormální funkce tyroidních žláz, zvláště v době puberty, může upřílišovat vývoj nervových a psychických elementů, řídicích sexuální činnost a překážeti částečně normálnímu splnutí s elementem somatickým. Neboť hypertyroidní jedinec snadno přichází k oddělování afektivního života a intelektivního. Jeho autoipsismus se projevuje nadsensibi-

Hyperhedonie přichází někdy ve formě sado-masochismu zvláště v době puberty, je to kvalitativní nepravidelnost sexuální řídkého zjevu. Více hyperhedonie přichází v kvantitativní formě. Hyperhedonie v plné míře není možné udati plnou statistiku, poněvadž jsou mnohé stupně mezi normálním stavem a hyperhedonií. Prakticky znamená hyperhedonická náchylnost nesmírně mnoho, neboť přivádí k předčasnému zneužívání sexuálních úkonů, přivádí i ke zvráceným a protimorálním úkonům, a to v mnohých případech od prvního úsvitu dospívání, ba již od dětství. Hyperhedonik se stává společností nebezpečným jedincem, který sahá po všech prostředcích

litou duševní, v níž se ozývají všechny tóny života, jejich ozvěna je však přehnaná, subjektivní, je to typ bojácný, zamračený, nervósní, miluje přírodu a knihy, samotář atd. Různost těchto typů jde mezi dráždivostí a otupělostí.

Hypergenitalismus (nadnormální stav genitálního ústrojí nebo jeho funkce) přihází se dvojím způsobem, jak poznamenává Pende: jeden je úplný, druhý částečný a spojený s jinými nepravidelnostmi vyměšování. V tomto druhém případě nadnormální stav přivádí často k rozluce elementů psychicko-somatických nebo k zvrácenosti.

První nadnormální stav se málokdy přihází. (Pende a Albano našli jeden případ mladíka s třemi pohlavními žlázami.) Hypergenitalismus působí upřílišněný rozvoj prvotních i druhotných sexuálních znaků, ba i celý organismus jeví určitý výraz pod vlivem hypergenitalismu.

Poněvadž nadnormální funkce pohlavních žláz může zmenšiti funkce tyroidní, proto se přihází, že jedinci s nadnormální funkcí předčasně stárnou, nastává předčasná senilnost (tvář vrásčitá, vypadávají zuby a jiné úkazy stáří), což se děje často i u lidí, kteří nadužívají sexuálních rozkoší.

U hypergenitalismu druhého druhu, spojeného s nepravidelnostmi jiných žláz, přihází se rozlučka a nepravidelnost ve vývoji a ve funkci sexuální, nebo někdy spěje to i k tomu, že takový jedinec dostává některé vlastnosti jiného pohlaví. (Na př. ženy některé rysy mužské, nebo náklonnost homosexuální s výstředním rozkošnictvím.)

Steinach se domníval, že ukázal původ homosexuality v ně-

k ukojení, když není jiné příležitosti. (Odtud předčasná prostituce dětí.) „Hyperhedonické záchvaty“ pak se střídají nepravidelně. Duševně ve většině případů trpí hyperhedonikové velice. Zůstává možnost ovládnouti hyperhedonické záchvaty, ale ve většině případů neuplatní se mnoho mravní zásady, nanejvýš ojediněle. Neplatí často ani strach před trestem nebo hanbou. Impuls k rozrušení je tak mocný, že se ztrácí i stud a hyperhedonik nepoužívá ani těch nejjednodušších opatření, aby skryl své přečiny.

Úplně bez odporu oddávají se svému hyperhedonismu zvláště slabomyslní. Hyperhedonie je u mnohých případů slabomyslnosti velmi častá a silná, po-

kterých jedincích z toho, že se vyskytují u muže ve žláze prvotní elementy ovární, které vzbuzují pomocí hormonů přitažlivost k mužskému pohlaví. Avšak, praví prof. Pende, že je to čirá hypotese, nepotvrzená histologickým bádáním (Stieve). Mimo to nesmí se zapomínati na vliv psychologický na sexuální činnost, zvláště na jeho zvrácenosti. Tuto thesi zvláště dokázala individuální psychologie školy Adlerovy.* Adler pracným úsilím zjistil, že každý způsob sexuální výstřednosti, ať jsou to perversiones in actu (Sado-masochismus, Exhibitionismus atd.) nebo perversiones in objecto (Homosexualita, Pedofilie, Fetisismus atd.) jsou úkazem většího nebo menšího nedostatku lásky. Tento bod je východiskem poznání, jak všechny výstřednosti jsou vlastně různé způsoby téhož základního nedostatku a jsou stále nástrojem snahy po uplatnění a osobního životního cíle. V něm se otvírá veliký komplex perversní možnosti, kterou nazval Freud perversním polymorfem. V základě nejsou to zvrácenosti, je to jediná zvrácenost v sexuálním životě, t. j. nedostatek zdravé lásky, a to tak, že sexuální výstřednost znamená vždy vyšinutí celé bytosti. Širší pojednání přijde v ethické části, pro psychologickou stať stačí označiti psychologické prvky jako velmi důležité spoličinitele sexuálních zvráceností. Proto i psychologická výchova může odpomoci.

* Viz: *Selbsterziehung des Charakters*, Alfr. Adler zum 60 Geburtstag, Hirzel, Leipzig 1930, von Oliver Brachfeld (Paris): *Sexuelle Lebensschwierigkeiten*, str. 142 a d.

něvadž u nich nijak nepůsobí pojem povinnosti nebo jakýkoliv cit lidský, zdržující normálního mladíka. Proto slabomyslní hoši různého stupně provádějí v největším procentu, v pubertě puzení hyperhedonií, nejvíce trestuhodných, sexuálních úkonů.

Z tohoto je patrné, že rozum a vůle normálního mládí jsou obdařeny i v případě hyperhedonie přirozenou silou a mocí zdržeti se. Výchova k sebevládě je těžší, dovést čekat na zralé období je větším uměním u hyperhedonika, ale za to vychovaný charakter je plný životní energie a iniciativy.

Fysiologický a psychologický stav hyperhedonika ztěžuje boj povinnosti a svědomitosti proti smyslnému rozrušení, a tedy při mravním hodnocení těchto úkonů je třeba k tomu bráti zřetel. Křesťanství má dosti síly i pro tyto případy.

XI. KOEDUKACE

Podle normálního přirozeného a křesťansky posvěceného vývoje koedukace³³ by nepřinášela zvláštního nebezpečí, neboť přirozený sexuální poměr hochů k dívce vyvíjí se pravidelně pomalu, jak bylo ukázáno. Poněvadž však přirozenost lidská je porušená a mimo to existuje značný počet hyperhedoniků, jak hochů tak děvčat, tedy koedukace přináší více nebezpečí, než si dnešní doba uvědomuje.³⁴ Praktic-

³³ Krogh Jensen, Arch. f. d. ges. Psych. 1923, Bd. 45.

Th. Ziehen, Das Seelenleben der Jugendlichen, Langensalza, 1931.

³⁴ Encyklika O křesť. výchově praví: Stejně klamná a křesťanské výchově nebezpečná je společná výchova mládeže obojího pohlaví; nazývají ji koedukace. Mnozí z těch, kteří se koedukace zastávají, činí tak proto, že neuvažují nebo popírají, že člověk se rodí porušený pádem prarodičů, jiní zase mají tak zmatené pojmy, že zákonitě soužití lidí zaměňují za neuspořádané a volné spojení mužů a žen ve všem sobě rovných. Avšak Bůh,

ky přítomnost hyperhedonických žáků znamená velké nebezpečí. Neboť jediný hyperhedonik svým chováním může mravně zničit a porušit velkou část třídy, vyvolat přímo sexuální epidemii. Nestačí prohlášení vychovatelovo, že nic nezpozoroval. Dr. Ziehen, nervový lékař, zjistil, kolik sexuálních nepřičetností se stalo právě nepozorovaně, a jak velké a těžké nervové poruchy s sebou přinesly. Jediný hyperhedonik může způsobit přímo nákazu. Proto koedukace mladých lidí od 10 do 18 let by byla možná jen v přesné znalosti charakteru jedinců a s nepřetržitým dohledem. Poněvadž prakticky je to téměř nemožné, tedy koedukace v těchto letech není doporučitelná. Po 18 letech nebezpečí ubývá, neboť mladý člověk je schopen úvahy a větší síly vůle. Je-li však koedukace omezena jen na vyučovací hodiny a jiný styk je znemožněn, pak přirozeně nebezpečí ubývá. Jinochům a dívkám po 18 letech vzájemná zábava ve společnosti velmi může prospívat ve zdravé výchově jak přirozené náklonnosti, tak určité jemnosti povahy. Jsou-li takové zábavy společenské spojené se smyslem pro hudbu nebo umění, jsou neoceřitelným prvkem zušlechtění charakteru, vyvíjí se smysl pro krásno všeho druhu, zvláště však důležitý je smysl pro mravní krásno. O mravní a ethické výchově bude pojednáno širě.

Předčasné zneužívání sexuální může přivést k duševním poruchám zvláště v době puberty. Prvním ú-

vládce všeho, chtěl, aby dokonalé soužití obojího pohlaví bylo jen v manželství, kdežto v rodině a ostatní lidské společnosti jen v určitém odstupňování. A dále, z lidské přirozenosti pocházejí obě pohlaví odlišná tělesným ústrojím, povahou i vlohami. A tak nenajdeme v přirozenosti ničeho, z čeho by bylo možné soudit, že mužská i ženská mládež má být zároveň, nebo stejně vychovávána. Je třeba dbát na rozdíly tělesné i duševní při výchově a vyučování, ba přímo rozdíl má být podporován odloučením podle věku a okolností . . .

kazem je otupění citu, lhostejnost k rodině, ke škole, k povolání nebo k jiným zájmům, projevuje se téměř normální lenost, nelaskavost, nepozornost, drzost atd. Mimo to může povstati větší nebo menší stísněnost, spojená někdy s úzkostlivostí, abnormální podrážděnost, nápadná horkokrevnost atd. V některých komplikovaných stavech se objevují myšlenky na sebevraždu a j. Objevuje se i výstřední sexuální podráždění, apathie k zevnějšímu vlivu, uzavřenost.

V myšlenkovém světě nastává porucha asociativní schopnosti, pozbývá se možnost soustavného, jednotného přemýšlení. Myšlení není pak produktivní, zůstává se na témže místě a způsobu myšlení. Opakují se slova a myšlenky, často nabubřelé, bezvýznamné, které se vyvíjejí v pozdější stereotypii myšlení a jednání. I písemnými projevy v listech nebo v denících se ukazuje táž porucha. Někdy způsob myšlení a vyjadřování se stává až výstřední.

Představy jsou řidčeji porušeny; bývají to obyčejně hypochondrické úkazy představ, málo souvislé, částečně obdobné s představami hypochondrických neurastheniků, je však mezi nimi rozdíl. Někdy přichází náklonnost ke skrupulím, nebo k bezvýznamnému sebeobvinění, nebo i nedůvěřivost vystupňovaná až k nepřátelskému smýšlení k okolí. Zřídka se připojuje i snaha po velkých ideách spojená s výstřední ješitností a snahou po velkém jménu. V jednání se nedostává iniciativy a spontaneity, činnost je snižena a jednotvárná.

Druhým úkazem je dementia paralytica (nazývaná nesprávně měknutí mozku), která se může projevovali v pubertě. První příznaky jsou ubývání paměti, zvláště pro věci těsně minulé nebo pro nové věci, na schopnosti úsudkové. Druhé úkazy jsou úbytek vyšších citů, na příklad na vědomí a citu povinnosti, řádnosti, studu a změně charakterních prvků. Pře-

cházejí brzy po sobě stavy sklíčenosti a přepjatosti s dětskými a nesmyslnými představami.

Úkazy ve vývoji rozumu je těžkopádnost, změny charakteru a temperamentu, chování až hrubé, sobectví.

Je mnoho jiných úkazů duševních poruch, zvláště v době puberty, které však nemají vždy nutný vztah k zneužívání sexuálnímu. I shora uvedené úkazy mohou mít i jiné příčiny, kterými byl porušen přirozený pudový život.

ETHICKÉ POZOROVÁNÍ

I. VITÁLNÍ A MRAVNÍ HODNOTA ROZKOŠE

Již nejstarší ethická filosofie řecká vyzorovala zákon, daný přírodou, který platí o všech přirozených pochodech dění. „*Všude tam, kde vládne složitost pochodu, takže přirozenost dospívá svého cíle jen s velkými obtížemi, příroda pomáhá si k tomu opatřením*“ (buď rozkoší nebo na př. u stromů ovoce obsahuje pod příjemným zevnějškem jádra k rozmnožování). Největšími a nejdůležitějšími pochody organického těla jsou výživa, patřící k sebezáchově, a rozmnožování, kterým se udržuje pokolení. K výživě je třeba stravy, k rozmnožování plození. Obojí činnost vyžaduje námahy žijící bytosti, neboť je spojena s různými činiteli a silami organismu. Proto přirozenost sama napomáhá k usnadnění této činnosti tím, že spojila oba důležité pochody se silnou rozkoší smyslovou, aby usnadnila a podporovala činnost. Tedy již všeobecný zákon přírody vysvětluje částečně sexuální problém.

Rozkoš podle určení sv. Tomáše znamená: „*Quies appetitivae virtutis in aliquo bono amato*“, je to záliba — uklidnění toužící schopnosti v milém předmětu, následuje tedy přirozeně po činnosti.

Ethicky byla hodnocena rozkoš dvojím způsobem. První domněnka byla, že každá rozkoš je mravně špatná, a to proto, že se neznala přesná povaha rozkoše; byly známy jen smyslové rozkoše. Rozkoš smyslová je patrnější pro člověka, poněvadž je spojena s modifikací orgánu, proto též nepřesné pozorování může se zastaviti jen u smyslových rozkoší.

Poněvadž nesouhlasili všichni ethičtí myslitelé s nevázaností, do níž přivádějí smyslové rozkoše, proto byla vyslovena domněnka, že každá rozkoš je mravně špatná. Proti této výstřední snaze povstává druhá výstřednost, že každá rozkoš je mravně dobrá. Mezi dvěma krajními směry stojí střední cesta mravní správnosti, kterou se ubírá peripatetická filosofie. Některé záliby a rozkoše jsou dobré, jiné špatné, podle povahy rozkoší a činnosti, z níž vycházejí. Toužící schopnost může býti uklidněna skutečným mravně dobrým předmětem, to jest, může dosíci předmětu své touhy a sklonu, který je úplně shodný s řízením rozumovým. Sv. Tomáš Aquinský udává zde obdobnost s neživou přírodou. Tak jako ve věcech, které se přirozeně přiházejí, nastává klid, odpovídající přirozené povaze předmětu (na příklad vyhozený kámen letí nahoru, pak klesá k zemi a nastává klid), tak i v morálním smyslu můžeme mluvit o přirozeném klidu, který nastal po pohybu toužící schopnosti, když dosáhla svého milého předmětu. Toužící schopnosti odpovídá předmět, který obsahuje svou vlastní povahou zdokonalení, ukojení, a to se může shodovati s rozumovým řízením, tedy může to býti quies, čili rozkoš mravně dobrá. Mravní dobro rozkoše je měřeno měřítkem rozumu, který je bezprostřední mírou mravnosti. Je možno jednati dobře a správně, a proto i rozkoš, vyplývající z takového jednání je *dobrá a správná*.

Děti a mladíci, praví již Aristoteles, jsou od přirozenosti celou svou spontánností puzeni za zálibami a rozkošemi, poněvadž u nich ještě rozumová schopnost neovládá úplně všechny pudy. Z toho však vysvítá, že od přirozenosti nemůže býti puzena mladá psychologie jen ke zlému. Proto mnohé rozkoše jsou mravně dobré a správné, je třeba jen zachovávat radu vedoucího rozumu. (Milovati na příklad z este-

tické záliby hudbu, zpěv, tanec atd. budí ušlechtilou radost, smích a rozkoš.)

V *lidském jednání* má záliba a rozkoš svou vlastní povahou veliký význam, neboť podle přirozeného zákona doplňuje činnost; je totiž přirozeným zákonem stanovené dobro, jakási náhrada za úsilí v činnosti; proto zálibou a zadostučiněním v rozkoši činnost je podporována a je mohutnější a pečlivější. Proto dodává rozkoš činnosti i rázu výbojnosti, dovede překonati všechno protivné. Přírodní zákon ukazuje na velkou moudrost a filosofii rozkoše, spojené hlavně s činností výživnou a sexuální. Z toho důvodu vyvádí sv. Tomáš důsledky přirozeného zákona: Záliba v jídle a v sexuálních věcech je zvláště silná, poněvadž činnost a povinnost, s nimi spojená, chová veliké obtíže. Získávati si ustavičně pokrm, nebo sexuální život manželský, pro kterýžto cíl jediné povaha sexuálních ústrojí je přizpůsobena, je spojen s povinností výživy a vychování dětí, proto od přirozenosti jsou tyto úkony podporovány rozkoší a zálibou.

II. SMYSL ROZKOŠE

Aplikujeme-li přirozený zákon rozkoše na sexuální činnost, pak vyplývá, že *rozkoš je určena k vyplnění cíle sexuální činnosti*. Svou povahou sexus je určen od přírody k plození pokolení. Děti tedy jsou cílem sexuální činnosti. Poněvadž však dítě vyžaduje stále péče a výchovy rodičů (je to těsně spjato s plozením, že mateřské a otcovské srdce přirozeně je puzeno k výchově a péči o dítě, jenom výstřední matky a otcové necítí lásky ke svému plodu), proto sexuální činnost plodící, řízená zdravým rozumem, je vázána zákonem pevného rodinného a manželského života. Každé jiné zneužití, jak se ještě zmíníme, porušuje

tento přirozený zákon, porušuje řád, a je mravně nesprávné.

Původní stav lidské přirozenosti byl plný souladu a harmonie s celým životem: „*hominem fecit rectum*“ Porušení přirozenosti přivádí ji ke zneužití rozkoší, neboť člověk ztratil ideální ovládnutí smyslnosti duchem. Ta výstřednost se ukazuje nejvíce v jídle a pití (ve věcech sebezáchovy) a v sexuální činnosti (k zachování pokolení), v nichž právě rozkoš je nejsilnější.

Člověk jediný, svou přirozeností nejvznešenější tvor, poněvadž chápe věci a rozumí významu, může zneužití svého poznání tím, že postřehuje, že rozkoš je oddělitelná od svého pravého cíle, a proto zneužitelná. Rozumné jednání, svou povahou cílevědomé, ve smyslnosti se stává kamenem úrazu lidské vznešenosti tím, že člověk násilně porušuje stanovený řád a zákon rozkoše.

Slabost ducha vůči tělu a ztráta vlády nad ním se projevuje v člověku instinktivně, pudovým citem jistého *strachu a studu*, jedná-li se o sexuální věci, proto se lidé přirozeně stydí za ztrátu ideální harmonie duševních sil. Je v tom patrné porušení řádu, vědomí nezřízenosti, poněvadž pro čestnou a správnou činnost nikdy nepovstává v duši stud. Sexualita se stala problematickou jen proto, že duše se svými silami, se svým *erodem*, se stala slabou, její výkonnost jest bezmocnou nad rozpoutaným erodem smyslnosti.

Lidé se uchylují k tělesným, nezřízeným rozkošem pro mnohé psychologické důvody, přesto, že duševní stav je porušen a zmítán neklidem. Smyslné rozkoše jsou lidem bližší, poněvadž jsou spojeny s vášněmi, přinášejí tělesnou organickou změnu, proto jsou citlivější. Pro tuto příčinu lidé vyhledávají smyslné rozkoše jako prostředek proti smutkům. Tak jako se má odpočinek k tělesné únavě, tak se má záliba a

rozkoš ke smutku. Rozkoš totiž vzniká ukončením bolestné touhy v předmětu, který upokojuje a uklidňuje toužící mocnost, kdežto smutek povstává tehdy, když toužebnost je zkrušena opačným předmětem, který odporuje sklonu; proto působí tísnivě. Neznalost vyšších rozkoší a nezkušenost čistých rozkoší žene lidi k užívání smyslných, které jsou takřka po ruce bytosti, zkrušené smutkem. Tento psychologický stav lidský je světlem, kterým můžeme poznati snadnost sexuálních výstředností.

Přírodním zákonem rozkoše, že totiž rozkoš je určena pro cílevědomé jednání k snadnějšímu překonání obtíží, je řízena především lidská psychologie. V ní zvláště se otáčí vše toužícím proudem kolem jedné osy, totiž blaženosti, kolem náplně dobra, aby povstala v duši plná blaženost.

Plato ve své poetické geniální mluvě označil tuto toužící část jako *eros*, Aristoteles vyjádřil to přesněji jako *appetitus* - toužebnost. Je trojí druh erotu. Je vložena v každé i neživé bytosti náchylností, která se vyjadřuje jako *appetitus naturalis* - vrozená náchylnost po tom, co může věc přivést do stavu úplnosti a dokonalosti. (Tato snaha zvláště je patrná v krystalu, kde sourodé částičky se spojují v lahodný celek.) U neživých nebo u nerozumných bytostí se to neděje z vlastní prozíravosti, nýbrž stanovením Tvůrce, Prvního Intelektu. To je tedy první druh erotu, náchylnosti po něčem mimo sebe, aby se to stalo majetkem vlastní dokonalosti. Tento první druh erotu je zase prostě jen přirozeným zákonem všech bytostí, u poznávajících bytostí je zdokonalen dvěma dalšími druhy.

Druhý druh erotu se uskutečňuje poznáním, následuje smyslové poznání. Při jakémkoliv smyslovém postřehu budí se v psychologii poznávajícího náchylnost k poznané věci, neboť je v postřehnutém před-

mětě spolu pojata jeho uspokojující vlastnost, která dovede dáti částečné zadostiučinění. (Lev nebo dravec spatří kořist, a hned vznikne silná žádostivost po ní.) Druhý druh erotu je charakterisován svou naprostou slepostí a náhlostí, nutně vyvstává v psychologii živočicha, když smysly postřehne uspokojující předmět. Síla tohoto erotu je veliká, hýbá celým animálním životem, uskutečňuje se i u člověka, kde však může býti ovládán pomocí vyšších vlastností lidských, rozumu a vůle.

Nejvyšším druhem erotu je náchylnost, vznikající po rozumovém postřehu. Rozumem poznává člověk vlastnost a povahu dobra, nejen jeden nebo druhý předmět, který má v sobě část, přispívající k upokojení; proto v lidské psychologii je nový druh erotu a náchylnosti *k dobru* samému a úplnému, které není uskutečněno v jednotlivých věcech. Filosofie erotu je úžasná a dává nahlédnouti do tajů lidské psychologie, v níž se odehrávají scény bolesti nevyplněných tužeb a snů, spředených v době mládí, plného rozkvětu, kdy energie duševní jsou opojeny a čekají v naději na uskutečnění. Že mnohdy marně, není vinou tužeb, nýbrž slabosti a lenosti, pro niž nevíteží v psychologii duševní síly a jejich působení, nýbrž snadnost smyslného rozechvění a jeho erotu.

III. ETHICKÁ HODNOTA LÁSKY

Hybnou silou všech tří druhů erotu je *láska*. V prvním a nejnižším erotu o lásce v pravém smyslu se nemůže mluvit, tam se uskutečňují jen účinky lásky, totiž spojení. Láska působí, že toužící schopnost se sklání ke svému předmětu se zalíbením, neboť je pro ni zadostiučiněním, líbí se; proto se vzdává v toužící schopnosti vůle dobra - *chtíti* - což je podstatou lásky. *Milovati značí chtíti dobro*. Svou povahou láska po-

dle filosofického určení sv. Tomáše (I—II., q. XXV. a. 2.) je: *aptitudo sive proportio appetitus ad bonum*, je to prostě vrozená schopnost a vhodnost v psychologii lidské, kterou uspokojí jen spojení s dobrem. Poněvadž tato vhodnost je částí života, tedy není jen pasivní, nýbrž je hybnou silou, ženoucí vrozené dispozice a proporce k dosažení dobra. Odtud plyne síla lásky. Moc lásky pudí ke spojení s milovaným předmětem, a to spojení co nejužšímu. Uskutečňuje se v sexuálním životě, kde podle zákona lásky dva se spojí co nejúžeji v třetí bytosti, v dítěti, poněvadž není myslitelné užší spojení. Splynutí duševní v jeden život duše na příklad v umění, nebo v Boží lásce, je ovšem mnohem vznešenější a užší, ale ve smyslovém erotu je řeč jen o spojení smyslovém a tělesném. Jednota dvou těl není myslitelná, leč v plození, v dítěti. Jednota duševní může být naprostá u dvou bytostí v jednom životě, neodlišném od vlastních životů obou jedinců.

Celý sexuální problém lze omeziti na problém lásky, a dnešní společnost vlastně vyžaduje nejdříve vyřešení problému lásky; sexualismus je jen důsledkem. Bude uspořádán, bude-li uspořádána láska. Z lásky totiž vychází celý způsob života, proto láska je nejvěrnějším zrcadlem života a člověka. V síle lásky se jeví síla ducha, proto čím větší čistá láska, tím čistší a větší duch.

Může nabýti vlády smyslnost, to jest eros, který následuje slepě pudové sklony a smyslové vjemy; tím však ubývá na stupnici duchovního erotu, neboť vládne buď duch nebo smyslnost. Dnešní doba zvláště dráždí smysly všemi prostředky. Trpí předrážděností smyslnosti. Rozrušení smyslového erotu se děje slepě stykem s dráždidly, kterých nemocná dnešní doba používá. Život dneška je život smyslů. Tím je ubíjen duševní eros, otupuje se aplikací všech ener-

gií na smyslový eros. Duševní eros je zraněn a poddán smyslnosti. Filosofie dneška ukazuje na smyslový eros a jeho lásku, ta je pak základem celého uspořádání života i rodinného. Základ je vratký; spojení v manželství na podkladě čistě smyslového erotu není trvalé, neboť smyslnost je schopna se rozbouřiti pod novými vlivy a dráždidly, a tím mizí první rozechvění. Člověk, vydaný slepým pudům smyslového erotu, stává se ubohou hříčkou vln rozbouřeného moře, je to zmítaný tvor. Nikdy nebude pokojný, prostě proto, že pudová základna a její život není dosti širokou základnou celého psychického života lidského. Nevyplněný duševní eros je úplně ponořen do krutých úzkostí a smutku, je dušen tíhou smyslnosti, ale nikdy neuhasne. (Proto vyžití smyslového erotu přivádí k úplnému zoufalství.) Filosofie lásky může se státi vůdkyní. Člověk nemůže si postaviti svůj život na základě smyslového erotu, neboť by ztroskotal. Síla ducha má překonati i tyto věci. Člověk se musí státi kulturním tvorem i po této stránce, to jest silou ducha uspořádati smyslný eros do jeho mezí, aby skýtal bohatství svého života, svých rozechvění, ale aby nepřekročil své meze, vykázané rozumem. Kulturní tvor dovede uspořádati podle síly myšlenky a ducha věci zevnější, dovede vtisknouti duševnost do hmoty v umění, může i oduševniti smyslný eros pomocí duševního erotu, mnohem vznešenějšího a ušlechtilějšího svým životem a rozechvěním. Výrazem duševního erotu je pravá láska přátelství, která spojuje duše v jedno. Proto vším právem moderní individuální psychologie školy Adlerovy přichází k téže filosofii lásky a označuje ji za jedinou a vlastní příčinu všech sexuálních výstředností (ať již se strany osoby, exhibitionismus, sado-, masochismus, nebo i objektivní nedostatky, homosexualismus, pedofélie, fetišismus a j.); projevují větší nebo menší stupeň

neschopnosti lásky. Nedostatek síly duševní se projevuje nedostatkem lásky, neschopnost lásky zase je příčinou perversností, neboť všechny jsou pouhá obměna základního nedostatku. Je to ve filosofii sexualismu archimédský zákon, který dává možnost vysvětliti všechny kombinace všeho druhu perversnosti. Nedostatek pravé lidské lásky, to jest duševního erotu, je nedostatkem i v sexuálním životě, perversnost lásky je základem erotické perversnosti, a tedy i sexuální.

Kulturní a výchovná snaha sexualismu počíná u výchovy lásky. Svou povahou, pokud láska značí chtíti dobro někomu, rozlišuje se láska ve dvojí druh. Síla lásky může puditi buď k samému předmětu, tedy chtění dobra se nese přímo za předmětem, nebo můžeme toužiti po dobru pro někoho, buď pro sebe, nebo pro milovanou osobu. Ku předmětu, po němž toužíme, povstává láska žádostivosti (*amor concupiscentiae*), kdežto k osobě, *jejíž dobro chceme*, chováme lásku přátelství (*amor amicitiae*). Druhý druh lásky je více charakterisován pravou povahou lásky. To, co milujeme přátelskou láskou, milujeme pro ně samo, tedy skutečně a vlastním smyslem slova *milovati*, neboť co se miluje láskou žádostivosti, nemiluje se samo sebou, nýbrž pro jiného. Proto, je-li to určeno pro milujícího, tedy milující miluje vlastně sebe a jest žádostiv věci pro sebe, nebo jiného, je-li dobro určeno jinému. Síla lásky se ubírá po stupnici větší nebo menší dokonalosti, a tím méně má své pravé a ryzí povahy, čím více se míchá se žádostivostí jedincovou a stává se egoismem. Jenom dobro, a to skutečné, může roznítiti touhu lidskou k lásce, a zase jen skutečně *chtíti dobro jinému* značí vlastně *milovati*, to jest, pravé přátelství. Přátelství je tedy vystavěno na podkladě vzájemného sdílení dobra dvou nebo více osob. Čím vyšší a skutečnější je základ přátel-

ství, to jest dobro, které si navzájem osoby sdílejí, tím pevnější a opravdovější je přátelství. Mezi kupci na příklad vzniká též snadno přátelství pro vzájemné dobro, pro vzájemný užitek. Je to *přátelství užitkářské*, přátelství nejnižšího druhu, které nedovede dáti lidskému duchu zadostučinění. Proto se též snadno bez velkého smutku roztrhne pouto takového přátelství. Jiný druh přátelství je to, které vzniká navzájem pro obveselení, pro žert a vtip nebo pro smyslnou rozkoš. Nemá rovněž pevné půdy, neboť smyslové dojmy, ze kterých vzniká, nemají trvání, brzy se vyčerpá základ tohoto sdílení, přátelství se ruší. (Aristoteles napsal o tomto přátelství, že se uzavírá hlavně mezi mládeží za den třeba deset takových přátelství pro obveselení, ale týž den pomíjejí.) Nejkrásnější a nejvznešenější přátelství je přátelství počestné, jeho základ tkví v duševním životě a jeho krásách. Sdílejí-li si navzájem dvě nebo více osob duševní hodnoty a krásy života, pak přátelství, které povstává, má věčnou hodnotu. Není závislé na okolnostech, na rozmarech citů a vrtochů, na ničem, neboť duch je stále čilý, má-li v sobě vyšší život. Je to nejhlubší přátelství, o němž napsal Lacordaire, že jako dva stromy, vedle sebe rostoucí, mají dva kmeny, ale jejich koruny se navzájem pronikají a jsou si oporou proti větrům a bouřím, tak dvě duše, spojené vznešeností přátelství, splývají v korunách, ve vyšším životě duševním. To je ten nejvznešenější poklad lidských srdcí, který však vyžaduje celou hloubku duše, aby byla schopna takto milovati. Odtud plyne též vysvětlení nedostatku takových přátelství, poněvadž je málo lidí hluboce duševních. Masy jsou ponořeny do smyslových dojmů a citů. Takový život nestojí mnoho námahy.

Člověk neschopný skutečné lásky přátelství ztrácí vědomí svých duševních energií, oddává se slepě

pudům. Pro tak si odporující povahu všech pudů lidských se stává život z nich plynoucí perversním. Proto nedostatek skutečné lásky je zdrojem vší perversnosti života i sexualismu. Tohoto zvláště, poněvadž se druzí bezprostředně k lásce.

Problém sexuality dostává jiný výraz. Jeho biologický ráz nemůže být zanedbán ve vědeckém poznání, ale životní dráze může prospěti jen ethické a psychologické pozorování, neboť tato stanoviska jsou specificky lidská. Na podkladě psychologického a ethického poznání je možné snadno se ubírat cestou výchovy. Výchova erotismu a sexualismu žádá po člověku celou jeho mravní sílu, upevniť převahu duševního erotu nad smyslovým, aby člověk dovedl *ovládati sebe a své pudy*. Tím přichází k pravé svobodě ducha, zbavuje se otrocké závislosti na smyslnosti a vášních. Svoboda ducha umožňuje uskutečnění pravého vznešeného přátelství. Síla lásky stává se životu oporou, nikoliv katastrofou.

KŘEŠŤANSKÁ VÝCHOVA SEXUÁLNÍHO ŽIVOTA

Z předešlého vyplývá, že sexuální výstřednosti znamenají vždy zároveň vyšínutí celé osobnosti. Osobnost se projevuje silou charakteru a lásky. Není-li člověk pevně postaven svou bytostí do řádu čisté lásky, kymácí se svým životem, zapadá do výstředností.

I. ROZUM A VŮLE

Křesťanská výchova sexuální počíná svou práci v základě celé osobnosti, ve výchově lásky. Její postup odpovídá vrozené povaze lidské a její psychologii.

V lidském jednání jsou dva činitelé určující jednání a hýbající schopnostmi, aby jednání bylo mravně vznešené: rozum a z něho plynoucí sebepoznání, pak vůle, která vtiskuje jednání sílu a vytrvalost tam, kde jde o cílevědomou práci. Cíl se stává pohnutkou vůle, rozum určuje cíl, takže spojení těchto činitelů je nerozlučné. Proto, chce-li kdo působiti ve výchově účinně, musí postupovati podle psychologické struktury lidského jednání.

Tento postup je zachován nejvíce v křesťanské výchově charakteru a sexualismu, neboť pohnutky a cíle křesťanského života jsou nejúčinnější a nejvyšší.

První část sexuální výchovy je sebepoznání. Základnou lidského života není jen pudovost a její hnutí, ženoucí nutně a bezohledně schopnosti lidské k ukojení a zálibě, nýbrž lidský život je ethický, to jest rozumově uspořadatelný k vysokému životnímu cíli. Je v něm obsaženo mnoho vznešených aspirací, mnoho zdravých sil a schopností. Obsahuje v sobě símě

vznešenosti a ctnosti, které se musí rozvinouti. Procházejí duši ohnivé vášně, kterých možno použití k ctnostem, a jež nutno ukázniti, aby nebyly dravým proudem ničícím život, nýbrž podporou rozvoje pravého života. Je možno na této základně v lidské duši uskutečniti *velikost*, poněvadž psychologie je plná sklonů k ní. Je to jistý druh optimismu uskutečnitelného v lidské bytosti, který ovšem předpokládá přísné ukáznění, odloučení „zapři sebe sám“ i v té nejprudší vášni smyslové lásky.

Velký cíl, k němuž přivádí tento postup ve výchově je *velkodušnost a vznešenost* lidské povahy. Existence vyšších snah je stejně patrná jako existence smyslových snah a rozkoší. Jednou z těchto velkodušných snah v psychologii mládí je ctnost čistoty; značí prostě rozumné vedení a míru v prudkých výbuších lidské přirozenosti po rozkoši. Vtiskuje fyziognomii člověkově, zvláště v mládí, nesmírný půvab ohromující krásy svěžesti a bystrosti duševní. I vnější podoba je ovlivněna harmonií klidu a řádu, vládnoucího uvnitř, „Čelo čistého mladíka je odleskem záře čela Božího,“ praví Lacordaire, „a je nemožno patřiti na panickou tvář mladíkovu a nebýti uchvácen neodolatelnou sympatií, neboť je plná něhy, budící úctu.“

Člověku je vrozena vznešená sensibilita, jemná, již nemůže zadostiučiniti hrubá smyslová rozkoš. (Tak na příklad mladá duše je vášnivá po přátelství. Přátelství zušlechťuje každou lásku. Je to pravá láska, čistá, vychází z duše, nikoliv ze smyslů.)

Ctnost čistoty není jen uzavřeným tajemstvím klášterů, je povinností každého křesťana, bez ní nelze stavěti morální život. Pro mládí pak je obzvláště nutná, neboť je sestrou mládí; bez ní výchova mládí je zničena u kořene, místo ušlechtilosti vzmáhá se neřest se svými ničivými vlivy.

II. ČISTOTA

Čistota nemá jen význam pohlavní čistoty, její význam je širší. Má svůj význam i mimo mravní řád. Čistá věc se nazývá ta, která není smíchána s jinou nepatřící věcí. (Na př. čistá voda, čisté zlato atd.) Opak čistého je směšenina a porušení, které vzniká z přimísení cizí věci, a to v ní zanechá své znatelné stopy. (Chemické látky na př. se mění při styku a míchání s jinými.) V psychickém životě nazýváme něco, na př. čistě myšlenkový projev, s nímž se nemíchá nic citového, nebo čistou radost, v níž není nic smutného atd.

Pojem čistoty patří však nejvíce do mravního řádu, kde je jeho vlastní domov (na př. ve slovech čistá láska, čistá dobrota, čistý charakter); tam jej nelze brát metaforicky. (I když historická původnost slova čistý patří do věcí smyslových.)

Čistotu nelze definovat stejně jako na př. pojem zdraví. Lze ji popisným způsobem vyjádřit jako: *integer vitae scelerisque purus*.³⁵ Být čistý znamená nebyť ničím dotčen, v duševním světě to znamená tedy určitou jednotnost vnitřní dispozice. Nedopustí-li člověk, aby byl něčím dotčen, pak se nespojuje s ničím cizím, co by porušilo vnitřní stav. Proto nevědomost a nezkušenost nemůže znamenat a zdůvodnit čistotu. Čistotu je nutné aktivně zachovat, nestačí jen pasivní čistota. Nevinnost dítěte není táž vlastnost jako čistota dospělého, která vyžaduje „uchovat se“ čistý a stojí mnoho aktivity a práce. Tato práce uchovat se znamená střežit se překročit určité hranice; čistota tedy znamená jednotnou vnitřní disposici. V ní člověk dosahuje hodnoty a střeží se před znehodnocením. Člověk si nemůže postavit za cíl svého jednání znehodnocení, neboť tihne jen k hod-

³⁵ Dr. A. Allers, *Sexualpädagogik*, Ant. Pustet, Salzburg.

notám (k dobru). Proto, chce-li se obrátit plně k něčemu, musí v tom vidět hodnotu (ne vždy skutečnou, někdy jen klamně se domnívá, že vidí hodnotu). Klamání nebo přesunutí v hodnotách je v lidském jednání velmi časté. Klamání však neodstraňuje svobodu, odpovědnost a povinnost. Čistotu v širším smyslu lze nazvat uznání a přijetí pravé hodnoty a vzdálenost od klamných hodnot. Čistý člověk je ten, jehož jednání je podle objektivně platných hodnot.

Ve spojení mravních hodnot v člověku je nutné, aby čistota byla spojena s pokorou a pravou láskou, neboť tyto hodnoty mají přirozenou spojitost v lidském životě. Pravá láska právě hledá dobro jinému, ne sobecky pro sebe, čímž čistota dostupuje svého vrcholu. Hlavně láska Boží očišťuje duši, neboť ji obrací k poslednímu cíli. Celý mravní život má zůstat čistý, avšak zvláště čistota v sexuálním životě má svůj hluboký smysl. Vychází z plnosti mravní čistoty a mravních hodnot; nestačí pro ni jen neurčitý tradiční cit.³⁶ V sexuálním životě se projevují silně vitální hodnoty těla a rozkoše, a proto je v něm větší nebezpečí ztratit čistotu. Ztratit mravní čistotu v jednom oboru znamená vždy porušení celé osobnosti lidské. Každá hodnota je spojena s celou osobností lidskou a tedy i její ztráta. (To může být jak v sexuálním zneužití rozkoše, tak v krádeži nebo jinde.) Čistota je ústřední dispozice celé osobnosti, a proto ztrácí čistotu osobnost z každého případu porušení. Pojem sexuální čistoty znamená pevnost duše reagovat na vitální popudy sexuálního života podle vedení rozumu (tedy správně). Aby člověk reagoval vždy správně a stále na silné pudy sexuální, potřebuje k tomu i jiné mravní dispozice a pro porušenost svou zvláště pomoc Boží a spojení s láskou Boží. Tato správná reakce se týká všech projevů spojených se

³⁶ Viz Allers v cit. díle.

sexuálním životem, tedy myšlení, představ, přání atd.

Důvody křesťanské nauky jsou jasné. Praktické zachovávání čistoty je nutné pro mládí, chce-li si získati křesťanskou mužnost.

III. KRIZE MLÁDÍ

Doba mládí je přechodní dobou vývoje, a tedy krise. Přechází z dětství, jehož se zbavuje, do mužnosti. Je to nutně období krise, neboť tato změna se nemůže uskutečnit bez utrpení, bez zmatku a rozháranosti.

O krisi mluvíme tehdy, když jde buď o nový výstup nebo úpadek. Je to bod napětí, z něhož má vyvstati něco nového. Aplikujeme-li tento pojem krise na dospívající mládí, pak doba mládí je kritickou tím, že je obdobím přechodu od smyslového života k vyššímu, rozumovému. V období smyslovosti převládá život pudový, neukázněný. Aristoteles vyznačil rysy mládí. Je plné tužeb a zároveň cítí sílu vykonati vše, po čem touží. Mezi tělesnými touhami a vášněmi především láska má hybnou sílu. Mladíci jsou nestáli ve svých tužbách, snadno se nudí, chtějí něco s bouřlivým vznětem, ale unavují se nejnáze. Chtění je plné života, avšak netrvá dlouho, jako hlad nebo žízeň u nemocných. Mají sklon nejsnadnějšího vzplanutí k hněvu, a při tom snadno následovati pudu, který se jich zmocnil. Jsou neschopni ovládati srdce, jsou jím téměř oslepeni; neodolají ctižádosti, nemohou snésti pohrdání, bouří se hněvem při nejmenší zmínce nespravedlnosti, kterou snad utrpí. Milují co nejvíce čest, a obzvláště *vítězství* v jakémkoli oboru. Dávají přednost triumfům i před penězi, neboť nedovedou oceniti bohatství, ježto nemají k tomu zkušenosti. Nepodezřívají lehce nikoho, snadno věnují svou důvěru, neboť ještě neměli příležitost býti zklamáni. Dají se unášeti snadno nadějí, poněvadž mládí je podobné

opilému ohnivostí, a mimo to zakusili dosud málo ilusí. Naděje je pro ně vším, celou budoucnost mají v naději. Odtud plyne snadnost, s jakou se dají mladí svést a oklamati. Z těchto snadných mocí hněvu a ohnivosti plyne též odvaha. Ohnivost a hněv odnímá strach, naděje dodává důvěry. Projevuje se v nich silný pud studu, poněvadž jejich duše je plna vědomí krásného a vznešeného, zákonitost, zvláště mravní, je jim vychovatelkou. (Z toho ovšem není vyloučeno, že zvráceností tyto přirozené pudy a sklony nemohou býti porušeny již v mládí.) Jsou velkodušní, poněvadž život je ještě nepřivedl k vědomí nepatrnosti a maličkosti uprostřed životního nesmírného proudu. Považují se za hodny největších věcí, neboť je to ovoce vysokého smýšlení o sobě. Dobré mínění o sobě vychází ze srdce plného naděje. Mají-li jednati pro pohnutku, pak převládá krásné a počestné nad užitkem. Stane-li se instinktivní pud k něčemu návykem, řídí se jím více než vypočítavostí. Vůbec vypočítavost nemá mnoho místa jako pohnutka v jednání u mládí, poněvadž je spojena s užitkovostí, kdežto jejich touhy se odnášejí spíše ke kráse a počestnosti. V této době převládá též nutnost mnohých přátel a druhů, neboť si libuje ve společnosti. Vlastní chyby přivádějí až do extrémů, konají je s největší prudkostí, převládá u nich všeobecně výstřednost. Jsou přesvědčeni, že vše vědí, usuzují o všem, což je příčinou jejich výstřednosti. Není v nich tolik zlomyslnosti jako spíše nepatřičnosti, z níž pocházejí jejich chyby a nedostatky. Měřítkem všech věcí a lidí je jejich vlastní nitro, od přirozenosti nenáročné a prosté, proto i ostatní lidé nezdají se jim potměšilí, vše měří měřítkem své poctivosti. Zdá se jim, že nehody, jichž jsou svědky, přiházejí se jiným nespravedlivě. Především milují smích, proto žertování je tak obvyklé mezi mládeží. Experimentní psychologie po-

tvrdila, že tyto charakteristické rysy mládí jsou úplné a vyznačují pravou podobu mládí. Výsledek experimentu je: „*Mládí je aktivní zkouškou v každém druhu životních sil.*“³⁷

Mládí se rozvíjí uprostřed emotivních bouří; je to citlivost, velmi složitá, vědomí své osobnosti, větší reakce proti zevnějšímu světu. Zatím co dítě rozvíjí svou činnost v zevnějším světě, mládí se uzavírá v sobě, aby našlo energie a zkusilo je všemi způsoby.³⁸ Máme-li před očima charakteristické rysy mládí, nalezneme, že sebepestřejší rozmanitost života a rozpor vlastností navzájem je spojen v jedné snaze o cíle, to jest dynamická plnost života, spějící ke svému uplatnění.

Experimentní psychologie nás přivádí ke křesťanským základům výchovy sexualismu. Mládí je charakterisováno tím, že převládá v něm emotivní činnost. Příčina toho je vývoj organismu a nervového systému; není to tedy jen *doba puberty* a sexuální dospělosti, ač i toť přispívá svým způsobem. Člověk není jen živočichem, proto celý pestrý komplex mládí není vystižen jen dvěma mocnými pudy, jak se domnívají někteří psychologové, totiž pudem sebezáchovy a sexuálním pudem, spějícím k rozmnožování. „*Chléb a láska jsou dvě kola, kterými se pohybuje život lidský,*“ je zákon stanovený některými psychology. Má svou celou a jedinou platnost pro živočichy, pro člověka jen částečně. V psychologii mládí stejně vyvstává vědomí osobnosti, takže Platon nazval mládí duševním opojením. Celá tato emotivní část, pudící mladíka k intenzivnímu životu, má v jeho životě svůj účel, spojený s emotivními energiemi, obohacuje ži-

³⁷ De La Vaissière, *Psychologia pedagogica*, Roma, Buffetti, str. 81—87.

³⁸ De La Vaissière, *Psychologia pedagogica*, Roma, Buffetti, str. 81—87.

vot vnitřním bohatstvím krásy a soucitu. Vedle těchto emotivních vlastností rozvíjí se v duši mládí optimistická důvěra v lidský rozum, v jeho myšlenkový život. Často dobrá kniha uvádí mladíka do přesných pojmů o svém emotivním životě, vyjadřuje přesně jeho aspirace, proto vzbudí veliké nadšení. Rovněž smysl pro krásno se vyvíjí, zájem o umění; v mládí si hledá poesie a filosofie své sídlo, neboť jsou to subjekty nejlépe upravené. Lze označiti život mládí jako kult všeho toho, co je dobrého, vznešeného a pravdivého. Odtud též vyplývá nutnost náboženství, bez něhož mládí ve svém rozvoji trpí nedostatkem nejvzácnější podpory. V Bohu nachází svou všemohoucí oporu slabost, kterou je doprovázeno, láska nalézá svůj nejvznešenější předmět, poznání svou pravdu. Proto život lidský není jen emotivní a pudový, nýbrž již v nejútlejším věku je propleten vyššími sklony a spěje k rozvoji duševna.

Toto přesné určení psychologie lidské v mládí přivádí nás k přesvědčení o kritickém stavu, o přechodné době, o napětí životních sil, z nichž má vyvstati nový život *mužný*, silný a ctnostný. Má vyvstati pevný charakter na místě neukázněného života pudového.

Z toho je patrna nutnost čistoty v tomto období. Je-li sexuální rozkoš nejsilnější, jak bylo určeno v první části, pak i pud k ní je nejmocnější, neboť rozpětí síly pudů je podmíněno rozkoší, k níž přivádějí. Je to zákon téměř matematický; kvantita síly pudů vyrovná se kvantitě rozkoše, k níž přivádí. Je-li život mládí aktivní zkouškou všech životních sil, je samozřejmé, že pohlavní pud je značný. Z toho plyne snadnost úpadku v mládí, zvláště tehdy, je-li drážděno mládí všemi různými prostředky, jak činí nynější doba. Toto postavení vyžaduje zvláštní mravní síly.

Mravní život, člověku vrozený a přiměřený, uchovává v životních proudech rozumová vedení a jas

správnosti, označené rozumem, proti všem vášním, odporujícím rozumu. Dokonalejší jas a světlo v této práci dává víra.

Sv. Tomáš³⁹ nestaví se pesimisticky k přirozenosti lidské, když vymezuje směr chtivosti a vášnivosti po předmětech uspokojení. Jejich přirozený směr jde k dosažení uspokojení, ale lze přejítí snadno hranice, a proud není už zdržován v hrázích, nýbrž nezřízeně pudí schopnosti žádostivosti a vášnivosti k dosažení zadostučinění. Tím vzniká nesoulad, byl porušen rozumový řád, který určuje správnost v daných, přirozených mezích. Nesmí se to státi na úkor vyššího života. Uspokojení samo sebou neodporuje rozumu, ale je jenom prostředkem k dosažení hlavního cíle. Rozumu odporuje způsob žádostivosti, to jest, jak neukázněně a nezřízeně se žene za předmětem uspokojení. Neukázněnost a nezřízenost nese pak své ovoce v povaze a charakteru lidském, proto rozum má v tom své vedení. Charakter je vypěstění celé životní bytosti a jejích projevů podle rozumových správných zásad. Rozumovým vedením a kázněním žádostivosti a vášnivosti získává si duše pevnou pohotovost jednati vždy ukázněně. Ukázněnosti vyžaduje zvláště sexuální pud po ukojení pro sílu a prudkost, s jakou se projevuje. Ukáznění a ovládání tohoto pudu vštěpuje duši pohotovost, jednající snadně, a to jest ctnost čistoty. Od přirozenosti je veden člověk k zákonu čistoty ovládající nezřízenost v sexuálních pudech.

Její práce není jen v krocení a mírnění žádostivosti, vášnivosti a zároveň záliby a rozkoše, nýbrž směřuje i proti smutku, vyvstávajícímu tehdy, nedostávají-li se takové záliby. Nahrazuje duši vyšší zálibu, vznikající z ethických hodnot, uplatněných a uskutečněných mírností a sebeovládáním.

³⁹ IIa IIae, q. 141.

Přirozený zákon čistoty je v křesťanském životě ještě zdůrazněn slovy Kristovými o zachování čistoty. Mimo to, křesťanství svými prvky nadpřirozeného života dodává duši statečnosti a síly a nejvíce pak nahrazuje smyslnou rozkoš vnitřní radostí a rozkoší, plynoucí z čistoty srdce. „Blahoslavení čistého srdce, neboť budou viděti Boha.“

IV. MUŽNOST

Čistota přivádí k mužnosti. Známkou mužnosti a vývoje u člověka, jak jej označil svým geniem Lacordaire, je právě povznést se nad pouhé smyslové dojmy dětství a uskutečnit v sobě nadsmyslné reality ducha. Je to mohutnost a pohotovost kázniti první pudy, ženoucí k neukázněnosti, a tím k nejasnosti a neurčitosti vlastního života. Pudí spíše ke zlému pro porušení přirozenosti.

Mužnost přináší pevnost a stálost postavy neměnicí se vzrůstem a dospíváním; a tak i v morálním smyslu mužná pevnost a stálost charakteru nastává tehdy, když duše odhaluje tajemství nevýslovné krásy duševního života, hodnoty a reality absolutní a trvalé. Tehdy, když v nerozhodném boji mezi dobrem a zlem povstane mocná vládní myšlenka *povinnosti* a jejího závazku. Tehdy, když poznání pomíjejícího a neschopnosti nasytiti duši pomíjejícími radostmi přivede duši k poznání skryté nekonečnosti vlastní. Nastávají podivuhodné chvíle zasnění a přemýšlení v psychologii mužného mládí, jejichž předmětem není ani tělo, ani smyslnost, ani cokoliv z věcí, označených známkou konečnosti a pomíjejícího, nýbrž hodnoty vlastního života, jak naplniti touhy nekonečného srdce, vztahy člověka k Bohu. Tehdy, když životní oporu a naději, kterou jsme hledali na vratkém základě pozemských radostí, skládáme na vše-

mohoucí a nekonečnou dobrotu Boží. Tehdy je život mužný, když všem svodům, podporovaným rozkošemi, dovedeme hrdě odpovídati *odporováním*, poněvadž přede vším svědectvím, volajícím odkudkoliv, dáváme přednost svědectví *svého svědomí a spravedlnosti*. Mužnost je plná síly pro vznešenost a heroism přes všechna protivenství a nenávisť, přes pronásledování a oběti.

Mužnost dostupuje svého vrcholu v uskutečnění nadpřirozeného života v nás, když život stane se živoucím uskutečněním nadpřirozeného učení a přináší neochvějné přesvědčení, že život pozemský se všemi svými dovolenými radostmi není nic u porovnání se skutečností, že Bůh nás miluje a že nás určil ke své blaženosti. Víra je pokladem dražším než všechny hodnoty lidské. V mužnosti konečně má vzrůst Bůh v duši jako nejvyšší pohnutka a cíl našeho jednání.

Mužnost křesťanská značí tedy rozumné přesvědčení o skutečnosti mnohem skutečnější než ta, kterou vnímáme smysly; značí sílu vůle, úplně ponořené do vědomí povinnosti, a jas víry, nalézající klid v Bohu, v jeho zákoně a lásce. Křesťanská mužnost značí *nejvyšší vývoj ušlechtilých schopností*, proto vyžaduje práci celého člověka a všech jeho energií.

Dvojí možnost se otevírá do života. Buď mladík podlehne v slabosti celému proudu vášnivosti a smyslnosti, duše bude přemožena se svým erotem, na jejíž mrtvole se usadí tělesnost se svými vlastnostmi, egoismem, brutalitou, výstředností všeho druhu, se svým stupidním smíchem a svými hrubými radostmi, se svou sensuálností a rozkoší a konec všeho, mravní ztroskotání. Druhá možnost: boj, vítězství, rozmnoží se radost z oběti a krušného sebeumrtvování a konec je vítězné mužství.

Prudké nárazy tělesnosti a vášnivosti otrásají záhy celou bytostí, tělesné emoce jsou silnější a přemáhají

duši, která se tím otupuje a stává se neschopnou vyššího smýšlení a radosti. Lacordaire přirovnává lidské srdce k něžné květině, živící se rosou nebeské něhy, kanoucí jako ranní rosa po krůpějích do jeho bytosti. Je-li otrásáno silnými nárazy větru vášnivosti a hrubými rozkošemi tělesnosti, pak ztrácí veškeru něhu, vlastní lidskému srdci. Vlastní prostředí lidského srdce je klid čisté lásky, zušlechtěné a povýšené nad egoism láskou Boží. Bůh je utvořil s tak ohromnou propastí nutnosti čisté lásky a sám mu vlévá účast ve své nekonečné lásce božské (láska Boží je rozlita ve vás Duchem Božím, který vám byl dán). Křesťanský základ je nejpevnějším podkladem výchovy sexualismu, neboť zušlechťuje člověka v tom nejzvučnějším tónu, znějícím lidskou bytostí, totiž v lásce. Láska pak přátelství, vyvinutá až do nejvyššího rozpětí lidských energií, charakterisuje celého člověka, je výrazem ušlechtilé síly jeho duše. Jediné křesťan, žijící v přátelství s Kristem, neocitá se na pokraji propasti sexualismu; ba v životě křesťanském sexualismus přestává býti problémem, poněvadž je vřazen do řádu hodnot lidského života na vlastní místo - sexuální rozkoš podporuje vlastní cíl sexuálního spojení, t. j. podporuje plodící činnost, spějící svou povahou k *rozmnožování* a s ním spojené výchově a starosti o děti. Jakékoliv jiné zneužití je porušením základního řádu přirozenosti a zákonů Tvůrce, proto nejvýše trestuhodné. Ruší se tím nejzákladnější řád a zákon - vznik a rozmnožování rozumných tvorů, určených k nesmírnému cíli, k účasti v Božím životě.

SEXUALISMUS A ŽIVOT

Život se stal touhou po požívačnosti a po vybouření smyslných pudů. Hirschfeld konstatuje tři ideály, které ovládají dnešní život: víno - žena - zpěv. Uspávají život alespoň na okamžik. Z rodiny zmizelo teplo rodinné lásky, byl odňat otec, manžel, přítel i bratr. Panenství není již axiomem dívky, mateřství ženy. Jedni v tom vidí demoralisaci, jiní pokrok.⁴⁰ Neobmezený egoismus se otevřel v hrubých smyslných touhách a ve vybouření smyslných pudů. Nastala doba inflace. Mnoho viny se objevuje se strany ženy, která je buď strážkyní mravnosti, ale též ničitelkou.

Vědecký výraz rozvratnému životu lidskému dává psychoanalýze.⁴¹

Nejistotám, z nichž je spředená lidská existence, se staví podivné jistoty. Tytéž požitky, pochody a kombinace citlivosti, vracejí se s novou touhou a opakují se s použitím nejrůznějšího životního materiálu, shromážděného od dětství a neztrácejí svého rázu. Možnosti, které dává člověku pud, rychle se zmenšují, až se celý pramen ustálí v dalším běhu v určitých hrázích.

Z této základny individuální existence vyvstávají sny, fantasmie, umění a jiné představy. Analýze stanoví tedy jako pravidelný postup *princip rozkoše*. Subjektivní projevy jsou tedy zařazeny přesně pod tuto zákonitost, zůstávají však nerozřešeným problémem projevy mimo princip „Jenseits des Lustprinzips“, kde aktivita nevychází z podvědomí, nýbrž

⁴⁰ Celé dílo Hirschfeldovo: *Sittengeschichte der Nachkriegszeit*, je popisem rozvráceného sexuálního života.

⁴¹ Hans Sachs, *Volentem ducunt fata, nolentem trahunt*, *Psychoan. Bewegung* 1932, H. 2.

z okolností zevnějších, z objektivní skutečnosti, která zevně vynutí to, k čemu je uvnitř člověk upraven. Pudová základna života není tedy úplnou. Děje se něco vlivem odjinud, k čemu není člověk veden pudem. A tato mezera, k níž dochází psychoanalýza, je větší, než jak sama psychoanalýza připouští. Člověk neprožívá znovu jen požitky, pochody a kombinace citlivosti, člověk prožívá duševní skutečnosti, čistě duševní radost nebo štěstí, nebo čistě duševní rozvrat a neštěstí, a na toto prožívání nestačí analýza pudové části lidské psychologie. Tento nedostatek se ukázal zvláště v psychologii sexualismu, kde bylo dokázáno, že nastupuje duševní rozvrat tam, kde se zanedbá duševní život a jeho účast a skutečnost.

Člověk je svou přirozenou povahou rozumný tvor. Proto protipřirozené jednání odporuje jeho povaze. Aplikujeme-li hned tuto zásadu na sexuální život, pak jedná proti rozumu, oddá-li se bez rozumu a ohledu slepému pudu, ženoucímu ho k sexuálnímu požitku. Tak jako zůstává rozdíl mezi zvířetem a člověkem v pochodu sebezachování, tedy zvíře požívá, člověk jí, tak zůstává rozdíl i v plození. Jednání lidské je vždy označeno známkou rozumnosti.

Člověk jedná protipřirozeně vždy, když s plným vědomím ničí řád hodnot, určených přírodou, kdykoliv podřadné věci vynáší nad hlavní, ba dokonce hlavní cíl podřizuje podřadné hodnotě. Tak tedy jedná proti přirozenosti rozumného tvora, odděluje-li sexuální rozkoš od plodivosti, aby se oddal slepé rozkoši. Příroda určuje sexuální spojení k plození; proto každý umělý způsob sexuálního spojení, třeba i počáteční nebo nedokonalý, z něhož nemůže povstati oplození, je proti přirozenosti. Příroda a instinkt chrání živočicha před přerušováním plodícího pochodu; u člověka to činí rozumná kultura, která ho má uchrániti před ničením a zneužitím přírodního

zákona. U člověka pak zvláště je to nutné, neboť lidské jednání v plození sahá až do duchovního řádu a života, neboť lidský život přirozeně se druzí s jiným, nejen pro ukojení rozkoše, nýbrž pro přátelství, pro rodinu a výchovu dětí. Lidský život nutně zaujímá do sebe všechno toto, neboť svou povahou člověk ke svému normálnímu životu potřebuje přátelství a je určen k rodinnému životu; neboť stálá výchova dětí vyžaduje trvalého, neúprosně trvalého a pevného spojení. Spojení trvalé je možné přátelstvím. Proto nelze rozdělovati lidský život, svou povahou duševně-tělesný, násilně buď jen na živočišný, nebo jen čistě na duchovní. (Je ovšem možno, že někdy převládá duševní proud života nad tělesným, tím však není tělesný proud zničen, naopak zušlechtěn. Sexuální spojení může býti pak úplně vyloučeno z převládajícího duševního života, neboť duševní život, svou povahou vznešený, skýtá mnohem více než tělesnost, pro duchovost opuštěná. Tím je vysvětlen problém celibátu.)

Poněvadž ale každé porušení přirozeného řádu u rozumného tvora je nemorální, tedy i sexuální pochod porušený je mravně nesprávný. Sexuální pochod přirozený začíná sexuálním rozrušením a končí výchovou dětí v rodinném životě. Proto, děje-li se porušení tohoto pochodu, ať již na počátku, na př. myšlením nebo obrazotvorností atd., nebo na konci (rozvázáním pouta manželského), vždy jde o mravně špatné jednání, nazvané křesťanským slovem *nečistota*. Proto praví Kristus: „Každý, kdo pohlédne žádostivě na ženu, již cizoloží ve svém srdci.“⁴²

Stanovisko křesťanské je nekompromisní. Je dán zákon, jsou přirozené meze sexuálního života, a proto vše mimo hráz je porušením zákona. Toto stanovisko předpokládá člověka v celé jeho důstojnosti

⁴² Mat. 5, 28.

lidské. Kdykoliv jedná jako člověk, jedná vždy ethicky, odpovědně za štěstí nebo rozvrat vnitřní. Není střední cesty. Člověku je přirozené žít dle ctnosti, poněvadž to odpovídá jeho povaze. Žít ctnostně je žít dle rozumu, proto pouta sexuálního života nejsou nesnesitelnými pouty pro slabé a chudé lidi, nýbrž zlatými svazky, vážícími nevázanost pudovou, takže nastává klid a vyrovnanost.

Sexuální výchova přivádí k vyrovnanosti a harmonii, činí mladého člověka schopným „čekati“, a to radostně a bez úrazu. Doba mládí je dobou přípravy na životní štěstí. Životní štěstí je úplné jen v dosažení duševních hodnot. Duševní hodnoty sexualismu byly objasněny v psychologickém a ethickém pozorování. Od svého dětství až do pozdního stáří psychologický život lidský má dva proudy. V mládí se projevují bouřlivou touhou po uplatnění, v dospělosti se uplatňují, ve stáří sbírají ovoce sladké neb hořké z vědomí vykonané neb zničené životní povinnosti. Uplatni se a milovati! Křesťanství posvěcuje a upevňuje tato dvě hesla.

„Církev se namáhá vyhnouti se tomuto obávanému oboru,“ vytýká jí L. Schidrowitz ve svém díle (*Sittengeschichte des Geheimen und verbotenen*, Wien), „nebo tam, kde se tomu nemůže vyhnouti, tedy dává jen uspokojujivé rady“, což neodpovídá pravdě. Jaké je spojení mezi náboženstvím a sexualismem?

Tak jako celá lidská bytost se svou přirozenou slabostí a svými nedostatky je odvislá od Prvního Principu, tak ani sexuální život nemůže být vyňat z celku lidského života. Z poměru člověka k První Příčině a k Poslednímu Cíli vzniká ethický život, proto i sexuální život je poután etikou, jejíž základem je psychologický život, v němž se nachází přímé měřítko správného řízení pudového života; poslední absolutní základnou je Bůh, dobro a správnost sama.

Poslední doba působí zhoubně na sexuální život mládí tím, že ve výkladu o něm si nevšímá duševní a ethické stránky mladého člověka. Proto místo pomoci působí autoři čistě biologického a freudovského názoru (na př. H. Ellis, nebo J. Hynie) více škody než prospěchu. Není v nich označena duchovní příprava na život manželský; v některých dílech se pojednává spíše o tom, jak se sexuální život projevuje fakticky, než jaký by měl býti. Fakticky porušená přirozenost lidská se projevuje nezřízeně, nebo čistě animálně, proto takové projevy nejsou zákonem pro člověka. Zákon pro člověka je podle jeho vyšší stránky, podle rozumu a života Božího, jak to bylo zdůrazněno na mnohých stránkách tohoto díla.

PhDr. Metoděj Habáň O. P.,

SEXUÁLNÍ PROBLÉM

Edice Akordu svazek 14. vydal Moravan, spolek katolických akademiků v Brně. Písmem Candide antikva vytiskly Lidové závody tiskařské a nakladatelské v Olomouci v červnu 1938

Nibil obstat. P. Em. Soukup O. P., censor ex officio. Olomucii, die 6. Maii 1938. – Imprimi potest. Fr. Thomas M. Dittl O. P., Prior Provincialis. Reg. pag. 234/35. – Nihil obstat. Censor ex officio: P. Emilianus Soukup O. P. – Imprimatur. Olomucii, die 9. Maii 1938. Dr. Joannes Martinů, Vicarius generalis. Nr. 7650.

SEXUÁLNÍ PROBLÉM

Eros je duševní estetická láska k oživenému tělu, na němž se odráží duše a její dílo. Duše proniká a oživuje tělo a dává mu výraz živé krásy. Živá krása nabývá svého vlastního rázu a půvabu jen oživujícím principem, to jest duší. Proto eros je duševní formou lásky a znamená duševní prožívání živé krásy. Není to jen touha po tělesném spojení, naopak je to snaha po duševním sjednocení s blízkým předmětem. Pro estetické vidění a požívání má mladý člověk zvláště jemnou schopnost a cit, neboť je svým mládím bližší k pramenům životní krásy. Je-li nitro samo vyvěrajícím pramenem lásky, pak mladé nitro je jím teprve! Podle přirozeného zákona v mládí začíná mocný proud životnosti v erotu, aby skončil v mohutném díle tvůrčím v pozdějším období. – Původně naivní a přirozený projev lásky se snaží proměnit se v jasnější, vědomější a reflexí získanou formu. Jako vše lidské na počátku neurčité a konfusní má býti propracováno v dokonalou formu lidského ducha. Tak se projevuje duch lidský tvorný i v erotu a projevuje tvornou sílu a pěstuje i duchovní vlastnosti až k nejvyššímu stupni. K nejprvnějším vlastnostem lidského ducha patří láska.
